

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Rangaistuskäytäntö - Nuoret rikosentekijät

Myyryläinen, Milla

2016 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Rangaistuskäytäntö - Nuoret rikoksentekijät

Milla Myryläinen
Liiketalous
Opinnäytetyö
Syyskuu, 2016

Milla Myyryläinen

Rangaistuskäytäntö - Nuoret rikosentekijät

Vuosi 2016 Sivumäärä 47

Tutkielman aiheena on nuoret rikosentekijät ja mahdolliset rikosoikeudelliset seuraamukset Suomen lainsäädännön mukaan. Työn tavoitteena on selvittää nuorten rikosentekijöiden rangaistuksia ja nuorena tehtyjen rikosten rangaistavuutta.

Työssä läpikäydään nuorille mahdolliset rangaistukset Suomessa ja pohditaan miksi nuoria rikosentekijöitä rangaistaan lievemmin. Nuorille määrätty yleisimmät rangaistukset tuodaan esille ja selvitetään, mikä olisi paras ratkaisu nuorisirikollisuuden ennaltaehkäisyyn. Tutkielmaa lukiessa lukijalle selviää nuoren rikosentekijän määritelmä sekä rangaistusvastuun ikäraja. Työssä huomioidaan myös lainrikkoajat, jotka eivät ole tekohetkellä vielä rangaistusvastuun alaisia, sekä heidän seuraamuksensa. Tutkielmassa käytetään myös vertailevaa oikeustiedettä, kun työn lopussa on esitelty Texasin nuorisirikosoikeutta. Tätä verrataan Suomen lainsäädäntöön ja oikeuskäytäntöön.

Rangaistuslajit ovat Suomessa samat aikuisille ja nuorille. Alaikäisiä kuitenkin rangaistaan lievemmin kuin aikuisia, sillä rikoslaisissa (39/1889) on säädetty lievemmän rangaistusasteikon soveltamisesta henkilön ollessa rikosentekohetkellä alle 18-vuotias. Lisäksi alle 18-vuotiaille on oma rangaistuksensa: nuorisorangaistus. Alle 21-vuotiaita kutsutaan nuoriksi rikosentekijöiksi. Rikoksen alle 21-vuotiaana tehnyttä nuorta koskee myös tietynlainen erityissääntely.

Tutkielmassa keskeisimpinä lähteinä ovat ajantasainen lainsäädäntö, hallituksen esitykset sekä oikeuskirjallisuus ja tutkielmat. Opinnäytetyö on tarkoitettu nuorisirikosoikeudesta kiinnostuneille sekä opiskelijoille.

Milla Myyryläinen

Sentencing System - Juvenile Offenders

Year	2016	Pages	47
------	------	-------	----

The theme for this thesis is juvenile offenders and possible sanctions for them according to Finnish law. The goal was to find out sentencing options for juvenile offenders and how they can be punished.

Sentencing options in Finland for juveniles are gone through in the thesis and examined why the young are being punished in a less severe way. The most common punishments for juvenile offenders are described and the best possible punishment for preventing juvenile delinquency is clarified. When reading this thesis, it should become clear what is the definition of a juvenile offender and the age limit for criminal liability. Offenders, who don't have criminal liability yet due to age, are taken into consideration also and consequences for them are examined. Texas juvenile crime law is presented at the end of the thesis, where it is compared to Finnish law and legal practice.

In Finland the actual punishments are same for adults and young offenders. However, the young are being punished less severely than adults, because of the milder punishment scale that has been prescribed in criminal law. That is if the offender is under the age of 18 at the time when the crime is committed. There is also a special punishment for those who are under 18 years old when committing a crime. Young adults under the age of 21 are called juvenile offenders. There is some special regulation for offenders under 21 years old.

The most used sources were updated legislation, government proposals and juridical literature and theses. This thesis is meant for those interested in juvenile justice and for students.

Keywords: juvenile offender, punishment, juvenile justice

Lyhenteet

ETL	Esitutkintalaki
HE	Hallituksen esitys
LA	Lakialoite
LaVM	Lakivaliokunnan mietintö
LsL	Lastensuojelulaki
RL	Rikoslaki
VahKL	Vahingonkorvauslaki
YK	Yhdistyneet Kansakunnat

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Rikosoikeuden peruseriaatteista.....	8
2.1	Laillisuusperiaate	9
2.2	Syylisyysperiaate	10
2.3	Rikosoikeudellinen vastuukäraja.....	11
3	Nuorisorikollisuuden ennaltaehkäisemisen tavoitteet	12
4	Rangaistukset nuorille.....	13
4.1	Sakko	15
4.2	Nuorisorangaistus	17
4.3	Yhdyskuntapalvelu	18
4.4	Vankeusrangaistus.....	18
4.4.1	Ehdoton vankeusrangaistus	18
4.4.2	Ehdollinen vankeusrangaistus	19
4.5	Toimenpiteistä luopuminen	20
4.6	Muut seuraamukset	21
5	Nuori rikosentekijä	25
5.1	Alle 15-vuotiaana tehtyjen rikosten seuraamukset	28
5.2	Miksi nuoria rikosentekijöitä rangaistaan lievemmin.....	30
5.3	Nuori rikosentekijä ensikertalaisena tai uusijana.....	31
6	Rangaistuksen vaikutus nuoreen rikosentekijään	22
6.1	Nuorten yleisimmät rangaistukset	22
6.2	Paras rangaistus nuorisorikollisuuden ennaltaehkäisyyn	24
7	Nuorisorikosoikeus Texasissa.....	34
7.1	Rangaistukset nuorille Texasissa	36
7.2	Keskeiset eroavaisuudet Suomen ja Texasin välillä	38
8	Johtopäätökset ja yhteenveto	39
	Lähteet	43
	Kuviot..	46
	Taulukot	47

1 Johdanto

Nuorisrikollisuus on yhteiskunnallinen ilmiö ja ongelma. Sen olemassaolo ja vaikutukset on tiedostettu jo pitkään ja siksi se onkin yksi kriminologian tavallisimmista tutkimuskohteista. Nuorella iällä rikollisuus on suurimmillaan: Suomen poliisitietojen mukaan 15-20-vuotiaat tekevät eniten rikoksia. Tästä huolimatta aikuisten tekemien rikosten osuus kokonaisrikollisuudesta on suurempi kuin nuorten osuus, mikä yksinkertaisesti on selitettävissä sillä, että aikuisia on enemmän kuin nuoria. ¹

Suomessa 15-vuotias henkilö on rikosoikeudellisen rangaistusvastuun alainen. Tämä tarkoittaa sitä, että 15 vuotta täyttänyt voidaan tuomita rikoksesta rangaistukseen suomalaisessa oikeusjärjestelmässä. Mahdollisia rangaistuksia nuorille ovat: sakko, ehdollinen vankeusrangaistus, nuorisorangaistus, yhdyskuntapalvelu, ehdoton vankeusrangaistus sekä tuomitsematta jättäminen. Nuori rikoksentekijä on 15-21-vuotias, minkä lisäksi 15-17-vuotiaista käytetään nimitystä nuoret henkilöt. Nuorena henkilönä rikoksen tehneet saavat lievennyksiä rangaistusasteikkoon ja heille on käytössä oma rangaistuslajinsa: nuorisorangaistus. Nuori rikoksentekijä selviää vankeusrangaistuksestaan suoritettuaan yhden kolmasosan tuomiostaan. ²

Alle 15-vuotiaat ovat rangaistusvastuun ulkopuolella. Tämä tarkoittaa sitä, että rikoksentekohetkellä alle 15-vuotias nuori ei ole rikosoikeudellisesti vielä vastuussa teoistaan eikä voi joutua tuomioistuinkäsittelyyn. Rangaistusvastuukäraja on ehdoton eli ei ole tarvetta tutkia rikoksentekijän kypsyttä erikseen, sillä rikosoikeudellinen vastuu alkaa kaikissa rikoslajeissa samassa iässä. ³ Alle 15-vuotiasta voidaan kuitenkin kuulla esitutkinnassa ja hän voi joutua vahingonkorvausvastuuseen, osallistua rikossovitteluun ja häneen voidaan kohdistaa menettämisseuraamus. Näiden lisäksi alle 15-vuotiaana tehtyjen rikosten seuraamuksena voi olla lastensuojelullisia toimenpiteitä. ⁴

Nuorten rikosprosessi on melko lailla samanlainen kuin aikuistenkin. Kirjallinen menettely on kuitenkin nuorisrikosprosessin ulkopuolella. Nuorten rajaamista kirjallisen menettelyn ulkopuolelle on perusteltu kasvatuksellisella painoarvolla, joka vaikuttanee jatkossa rikoksista pidättäytymiseen. Erityissäännökset koskevat osaltaan kaikkia alle 21-vuotiaita. Ehdollisen van-

---

¹ Elonheimo 2010, 14-15.

² Marttunen 2006, 282-283.

³ Marttunen 2008, 132.

⁴ Marttunen 2008, 175.

keusrangaistuksen tehosteena nuori voidaan määrätä valvontaan ja ehdonalaisen vapautumisen osalta nuoria koskevat lievemmat määräajat. Lastensuojelulliset toimet voivat olla osana nuoren seuraamusta.⁵

2 Rikosoikeuden peruseriaatteista

Tässä osiossa esitellään rikosoikeuden yleisiä käsitteitä sekä rikoksen rakenne ja rikosprosessi, jotta lukija ymmärtää niiden merkityksen. Nuorisirikosoikeus on osa rikosoikeuden kokonaisuutta. Osiossa esiteltävät käsitteet ovat keskeinen osa rikosoikeutta ja siksi olennaisia ymmärtää tätä tutkielmaa luettaessa.

Rikosprosessi alkaa esitutkinnalla, jossa selvitetään tapahtunutta rikosta sekä kerätään siihen liittyvää todistusaineistoa. Tässä vaiheessa selvitetään myös rikoksella hankitun omaisuuden palauttamismahdollisuudet sekä menettämisseuraamuksen ja asianomistajan vahingonkorvausvaatimusten täytäntöönpanon mahdollisuudet. Esitutinnan suorittaa yleensä poliisi, mutta eräissä tapauksissa myös rajavartiolaitos, sotilas- tai tulliviranomainen. Tuomioistuimen päätöksellä voidaan esitutinnan helpottamiseksi ja turvaamiseksi määrätä täytäntöönpantavaksi pakkokeinoja. Näitä ovat esimerkiksi vangitseminen, matkustuskielto, takavarikko ja telekuuntelu. Esitutkinnasta asia siirtyy syyttäjälle, joka tekee syyteharkinnan jokaisen rikoksen kohdalla. Käytännössä syyttäjä harkitsee esitutkimateriaalin perusteella, onko rikos tapahtunut eli nostaako hän asiassa syytteen. Asia etenee tuomioistuimen käsittelyyn, jos syyttäjä päättää nostaa syytteen asiassa. Syyttäjällä on myös oikeus syyttämättä jättämispäätökseen, jolloin asia jää niin sanotusti sillensä eli asia jää käsittelemättä.⁶

Kun syyttäjä nostaa asiassa syytteen, siirtyy asian käsittely tuomioistuimeen. Kun kyseessä on nuori alle 18-vuotias rikoksentekijä, on juttu otettava tuomioistuimen pääkäsittelyyn kahden viikon kuluessa asian vireilletulosta. Tämä koskee kuitenkin vain tapausta, jossa nuoren tekemästä rikoksesta on laissa säädetty rangaistukseksi kuusi kuukautta vankeutta tai enemmän.⁷ Asia käsitellään oikeudenkäynnissä, jossa selvitetään ensin asian vaiheet ja tekijän syyllisyys. Tämän jälkeen tuomioistuin toteaa syytetyn joko syylliseksi tai syyttömäksi ja julistaa asiassa tuomion. Tuomion julistamisen jälkeen rangaistus on täytäntöönpanokelpoinen. Rikoksen käsittely voi edetä oikeusprosessissa kolmeen tuomioistuimeen: käräjäoikeus, hovioikeus ja korkein oikeus.⁸

---

⁵ Marttunen 2008, 152-153.

⁶ Virolainen & Pölönen 2003, 14-16.

⁷ Virolainen & Pölönen 2003, 226.

⁸ Virolainen & Pölönen 2003, 16,19.

Laissa on määritelty tunnusmerkistö kuvaamaan yksityiskohtaisesti jokaista rikosta. Tunnusmerkistön mukaisuus koskee yleisesti kaikkia rikosentekijöitä ja melkein aina rikoksen tunnusmerkistössä mainitaan objekti, johon rikos kohdistuu. Tunnusmerkistössä kuvataan usein myös tekotapa.⁹ Rikoksen on oltava oikeudenvastainen teko, jotta siitä voidaan tuomita rangaistukseen. Poikkeuksen rikoksen oikeudenvastaisuudelle muodostavat vastuuvapausperiaatteet. Hätävarjelu tilanteessa itsensä puolustamista oikeudettomalta hyökkäykseltä voidaan pitää sallittuna, vaikka se periaatteessa voisikin täyttää jonkin rikoksen tunnusmerkistön. Hätävarjelun lisäksi vastuuvapausperiaatteena pidetään myös pakkotilaa, jossa vastakkain ovat kahden osapuolen oikeudet. Tässä tilanteessa toisen etu voidaan uhrata oman oikeushyvänsä turvaamiseksi silloin, kun vaara on välitön ja uhkaava. Pakkotilan oikeudenmukaisuutta arvioitaessa on otettava huomioon puolustetun edun ja teosta aiheutuneen vahingon laatu ja määrä sekä vaaran alkuperä. Loukatun suostumus voi olla myös yksi vastuuvapausperusteista. Suostumuksella voi antaa toiselle henkilölle luvan tekoon, joka periaatteessa täyttäisi jonkin rikoksen tunnusmerkistön. Vakavaan tekoon, esimerkiksi pahoinpitelyyn, suostuminen ei kuitenkaan poista tekijän vastuuta, sillä huomioon on otettava suostumuksen antajan mahdollinen katuminen. Suostumuksen on oltava etukäteen annettu ja sen tulee olla vapaaehtoinen sekä riittävän täsmällinen. Tunnusmerkistön mukaisuuden sekä oikeudenvastaisuuden lisäksi teon tulee osoittaa tekijässään syyllisyyttä eli tekijään tulee voida kohdistaa moitearvostelua. Jotta tekijään voidaan kohdistaa moitearvostelua, tulee hänen rikoksen tehdessään olla syyntakeinen sekä tekoon sovellettavien vastuuvapautusperusteiden mahdollisuus poissuljettu. Rikoksen määritelmän voi siis lyhykäisyydessään kuvata seuraavasti: rikos on tunnusmerkistön mukainen ja oikeudenvastainen teko, joka osoittaa tekijässään syyllisyyttä.¹⁰

2.1 Laillisuusperiaate

Laillisuusperiaate tarkoittaa sitä, että tekijää ei voida tuomita sellaisesta rikoksesta, jota ei tekohetkellä ollut laissa nimenomaan säädetty rangaistavaksi. Kyseessä on niin kutsuttu ”nulum crimen sine lege” -periaate eli ”ei rikosta ilman lakia”. Laillisuusperiaatteen määritelmää täsmentävät neljä tarkentavaa periaatetta: kirjoitetun lain vaatimus, analogiakielto, epätasällisyyskielto sekä taannehtivuuskielto. Kirjoitetun lain vaatimus tarkoittaa, että tuomio saa perustua ainoastaan kirjoitettuun lakiin. Laissa säädetty rangaistukset ovat käytettävissä tuomioistuimen harkinnan mukaan, mutta ankarampiin rangaistuksiin ei saa tuomita. Analogiakielto on kielto soveltaa säännöstä tapaukseen, joka vaikuttaisi olevan samankaltainen, mutta

---

⁹ Lappi-Seppälä, Hakamies, Koskinen, Majanen, Melander, Nuotio, Nuutila, Ojala & Rautio 2009, 161-163.

¹⁰ Melander 2015, 92-94, 133 & 137.

ei todellisuudessa sitä ole. Lainkäyttäjä ei saa turvautua lain täydentämiseen samankaltaisuuden perusteella. Kielto koskee kuitenkin vain syytetyn vahingoksi tapahtuvaa analogian soveltamista, sillä syytetyn eduksi analogian soveltaminen on sallittua.¹¹

Epätäsmällisyyskiellon tarkoituksena on, että jokainen ymmärtää säännösten merkityksen ja sisällön ja pystyy näiden perusteella tiedostamaan eri tekojen rangaistavuuden. Epätäsmällisyyskielto on näin ollen lainsäätäjiä koskeva kielto eli käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että lainsäätäjiä koskee kielto säätää lakeja, jotka eivät ole selkeitä ja helposti tulkittavia. Taanhehtivuuskielto tarkoittaa, että vain tekohetkellä rangaistavaksi säädetystä teosta voidaan tuomita rangaistukseen. Poikkeuksena kiellolle on lievemmän lain periaate, jonka mukaan lain muuttuessa sovelletaan lievempää lakia eli sitä, josta seuraisi lievempi seuraamus syytetylle.¹²

2.2 Syllisyysperiaate

Syllisyysperiaate on keskeinen periaate rikosoikeudessa. Sen mukaan ketään ei voida tuomita ennen kuin on esitetty näyttö tekijän syllisydestä. Toisintoimimismahdollisuus on keskeisessä roolissa syllisyden arvioinnissa, sillä tekijän rikosoikeudellinen vastuu on siitä riippuvainen. Jos tekijällä olisi tilanteessa ollut mahdollisuus toimia toisin, tekijään voidaan kohdistaa moitearvostelua. Jotta tekijä voidaan katsoa sylliseksi, tulee hänen olla vähintään 15-vuotias, sillä sitä nuoremmat henkilöt eivät ole rikosoikeudellisessa vastuussa. Syllisyysarvosteluun liittyvät olennaisesti myös syntakeisuus ja syyksiluettavuus.¹³

Syntakeisuus tarkoittaa kykyä ymmärtää tekojensa merkitys ja seuraus. Se voidaan selvittää mielentilatutkimuksessa, jonka teettämisestä päätöksen tekee tuomioistuim, jos syntakeisuudesta on epäilyjä. Mielentilatutkimuksessa tehty johtopäätös henkilön syntakeisuudesta ei sido tuomioistuinta, vaan tällä on ratkaisussa täysi valta päättää huomioiko se tutkimuksen lopputuloksen rangaistusta mietittäessä vai ei. Syytetty voidaan tutkimuksessa todeta syntakeiseksi, alentuneesti syntakeiseksi tai syntakeettomaksi. Jos tekijä todetaan syntakeiseksi, on teko silloin tehty täydessä ymmärryksessä ja näin ollen perusteita rikosoikeudellisen vastuun poistamiselle ei ole. Alentuneesti syntakeiseksi arvioitu henkilö voidaan tuomita lievempään rangaistukseen, sillä se on yksi rangaistuksen lieventämisperusteista. Rikoksesta säädetyn enimmäisrangaistuksen tuomitseminen alentuneesti syntakeiselle on mahdollista, sillä lieventämisperuste tässä tapauksessa vaikuttaa vain vähimmäisrangaistukseen. Synta-

---

¹¹ Melander 2015, 48-52.

¹² Melander 2015, 52-54.

¹³ Lappi-Seppälä ym. 2009, 171-172.

keetonta henkilöä ei rangaista, mutta sen sijaan hänet voidaan määrätä pakkohoitoon. Syyntakeeton voi kuitenkin joutua vahingonkorvausvelvolliseksi ja hänelle voidaan tuomita menettämisseuraamus.¹⁴

Syyksiluettavuus voidaan jakaa tahallisuuteen ja tuottamukseen. Arvioitaessa teon tahallisuutta, pohditaan tekijän tekohetkellä mieltämiä ja tahtomia tarkoituksiperiä. Tahallisuusasteita on kolme: tarkoitustahallisuus, varmuustahallisuus ja tahallisuuden alin aste. Jos tekijä on tarkoittanut aiheuttaa syntyneen seurauksen, on kyseessä tarkoitustahallisuus. Varmuustahallisuudesta on kyse silloin, kun tekijän tavoitteena ei ole seurauksen syntyminen, mutta hän on mieltänyt sen varmaksi. Näissä tapauksissa on kyse selkeästä tahallisuudesta. Alin tahallisuuden aste tarkoittaa tilannetta, jossa tekijä ei ole tavoitellut seurausta eikä pitänyt sitä varmana lopputuloksena, mutta mieltää sen kuitenkin todennäköiseksi. Rajanveto alimman tahallisuuden asteen ja tuottamuksen välillä voi olla vaikeaa, koska määritelmät ovat niin lähellä toisiaan.¹⁵

Huolimattomuus ja varomattomuus ovat tuottamuksen pääpiirteet. Tuottamukseksi voidaan katsoa teko, jossa tekijä jättää noudattamatta huolellisuusvelvoitetta olosuhteista ja vaatimuksista huolimatta, vaikka hän olisi siihen ollut kykeneväinen. Tuottamus voidaan jakaa tietoiseen ja tiedottomaan tuottamukseen eli tekijä joko mieltää tai ei miellä oikeudenloukkauksen mahdollisuuden. Tuottamus voidaan arvioida törkeäksi, jolloin pohditaan tekoa kokonaisarvostelun perusteella. Huomioon otettavia seikkoja ovat muun muassa tietoisuus riskinotosta ja loukkauksen todennäköisyys.¹⁶

2.3 Rikosoikeudellinen vastuuikäraja

Suomessa 15-vuotias henkilö on rikosoikeudellisessa vastuussa teoistaan. Tämä tarkoittaa sitä, että 15 vuotta täyttänyt voidaan tuomita tekemästään rikoksesta suomalaisessa oikeusjärjestelmässä.¹⁷ Alle 15-vuotiaat ovat rangaistusvastuun ulkopuolella, mikä tarkoittaa sitä, että nuori, joka ei ole 15 vuotta täyttänyt rikosentekohetkellä, ei voi joutua tuomioistuinkäsittelyyn. Rangaistusvastuuikäraja on ehdoton eli rikosentekijän kypsyttä ei tarvitse erikseen tutkia, sillä rikosoikeudellinen vastuu alkaa kaikissa rikoslajeissa samassa iässä.¹⁸ Alle 15-vuotias voi kuitenkin joutua poliisikuulusteluihin ja vahingonkorvausvastuuseen, osallistua rikos-

---

¹⁴ Lappi-Seppälä ym. 2009, 137, 143-145.

¹⁵ Lappi-Seppälä ym. 2009, 173-174.

¹⁶ Lappi-Seppälä ym. 2009, 175-176.

¹⁷ Marttunen 2006, 282-283.

¹⁸ Marttunen 2008, 132.

sovitteluun ja häneen voidaan kohdistaa menettämisseuraamus. Näiden lisäksi alle 15-vuotiaana tehtyjen rikosten seuraamuksena voi olla lastensuojelullisia toimenpiteitä.¹⁹ Alle 15-vuotiaiden rikosentekijöiden seuraamuksia tarkastellaan tarkemmin tässä työssä jäljempänä.

Rikosoikeudellinen vastuu alkaa 15-vuotiaana kaikissa Pohjoismaissa²⁰. Vastuukärajan soveltamisessa olennaista on ikä rikoksen tekohetkellä. 15-vuotissyntymäpäivänään rikoksen tehnyt katsotaan olevan alle 15-vuotias ja näin ollen myös rangaistusvastuun ulkopuolella.²¹ Ikärajan muuttaminen tai poistaminen kokonaan on kiistelty puheenaihe. YK:n lasten oikeuksien sopimus sekä laillisuusperiaate edellyttävät, että rikosoikeudellisen vastuun alkamiselle on laissa asetettu alaraja. Ikärajan alentamista perustellaan lapsien yhä aikaisemmalla fyysisellä ja psyykkisellä kehityksellä. 15 vuoden rajan säilyttämisessä on pysytty koko Suomen rikoslain voimassaoloajan.²²

3 Nuorisirikollisuuden ennaltaehkäisemisen tavoitteet

Rikollisen käyttäytymisen rankaisemista voidaan perustella monella eri tavalla. Teoriat on tapana luokitella sovitus- ja preventioteoriaan. Sovitusteoriassa päähuomio on tehdystä rikoksessa ja sen perusajatuksena on teon oikeudenmukainen sovitus. Rangaistus on oikeutettu, sillä tekijä on rikoksellaan osoittanut ansainneensa rangaistuksen. Nuorten rikosentekijöiden tekemiin rikoksiin kohdistetaan yhtä lailla moitearvostelua kuin aikuisten tekemiin, mutta tulee huomioida, että tekojen moitittavuuden arviointi on lievempää. Preventioteorian tavoitteena on rikoksien ennaltaehkäiseminen. Preventioteorian vaikutukset voidaan jakaa yleisestäviin ja erityisestäviin.²³

Yleisestävyys tarkoittaa preventiota yleisellä tasolla eli rangaistuksen vaikutusta kaikkiin muihin paitsi rikosentekijään. Tieto lain säännöistä ja rangaistuksen uhasta vaikuttavat ihmisten käyttäytymiseen muodostamalla tekijälle motiivin pidättäytyä rikoksista. Yleisestävyyden syntyminen voidaan erotella välittömiin (pelotevaikutus) ja välillisiin (moraalia luova vaikutus) yleisestäviin vaikutuksiin. Yleispreventiiviselle vaikutukselle on olennaista, että ihmisillä on jonkinlainen normituntemus, käsitys kiinnijäämisriskistä sekä tieto rangaistuksen ankaruudesta. Nuoret eivät ikänsä puolesta tunne lainsäädäntöä välttämättä kovinkaan hyvin, mutta tyyppillisten tekojen rangaistavuus tiedostetaan jo varhaisessa iässä.²⁴

---

¹⁹ Marttunen 2008, 175.

²⁰ LaVM 28/2002, 5.

²¹ Marttunen 2008, 174.

²² LaVM 28/2002, 5.

²³ Marttunen 2008, 111-112.

²⁴ Marttunen 2008, 113-114.

Pelotevaikutuksen merkitys on nuorten keskuudessa melko heikko, sillä nuorisorikollisuudelle ominainen rajojen kokeilu ja vaarasta nauttiminen ovat keskeisessä roolissa rikosten tekemisessä. Nuorten tekemät rikokset ovat harvoin tarkkaan suunniteltuja, joten rikoksen tuoman hyödyn ja siitä mahdollisesti seuraavien seuraamusten puntarointi on nuorten keskuudessa melko epätodennäköistä. Tämä vaikuttaa siihen, että pelotevaikutuksella ei juurikaan ole painoarvoa nuorisorikollisuuden ennaltaehkäisyssä. Yleisestävät vaikutukset saattavat asettaa nuorten erityiskohtelulle rajoitteita. Nuorten tekemistä vakavista rikoksista on tuomittava ankaria seuraamuksia, vaikka se ei olisikaan lapsen edun mukaista. Erityiskohtelua rajoittaa myös rikosoikeudellisen järjestelmän pitäminen selkeänä ja ymmärrettävänä. Järjestelmän muuttuminen monimutkaiseksi ja vaikeasti ymmärrettäväksi voi olla seurausta liiallisesta erityiskohtelusta.²⁵

Erityisestävyyden vaikutus ulottuu yksittäiseen rikosentekijään. Erityisestävyyden perusideana on rikosentekijään kohdistettu rangaistus, jonka pelotevaikutuksen johdosta tämä pidättäytyy uusista rikoksista. Erityisestävyydellä uskotaan olevan kolme vaikutustapaa: varoitus, sopeuttaminen ja vaarattomaksi tekeminen. Erityisestävät vaikutukset saavat suuren merkityksen nuorisorikosoikeudessa. Kun nuorelle määrätään rangaistusta, tulee pohtia seikkoja, joilla parhaiten pystytään estämään nuoren rikoksen uusiminen. Laitosrangaistuksen välttämällä on ollut suuri rooli tässä asiassa. Kuntoutusohjelmilla on todettu olevan vaikutusta uusintarikollisuuteen. Uusimisriskin huolellinen arviointi on tärkeää toimivan kuntoutuksen toteutumiseksi. Nuorille, joilla uusimisriskin on todettu olevan korkea, toimivin vaihtoehto on intensiivinen kuntoutusohjelma. Kun taas pienemmän uusimisriskin omaaville nuorille tämän vaikutus voi olla jopa negatiivinen. Heille riittävä vaihtoehto on vähemmän intensiivinen kuntoutusohjelma.²⁶

4 Rangaistukset nuorille

Alle 18-vuotiaisiin rikosentekijöihin sovelletaan lievempää rangaistusasteikkoa kuin täysikäisiin rikosentekijöihin. Erityisasemassa ovat myös alle 21-vuotiaat rikosentekijät. Nuoriin kohdistettava rangaistusjärjestelmä on toisenlainen kuin aikuisille: se on lievempi sekä sisällöltään erilainen. Esimerkiksi laitosrangaistuksia pyritään välttämään sen tuomien haittavaikutusten takia. Rangaistuslajit ovat samat nuorille ja aikuisille, mutta niiden soveltamisessa on eroavaisuuksia. Lisäksi 15-17-vuotiaille on käytössä nuorisorangaistus.²⁷ Mahdollisia rangaistuksia nuorille alle 21-vuotiaille rikosentekijöille ovat sakko, ehdollinen vankeusrangaistus,

---

²⁵ Marttunen 2008, 114-115.

²⁶ Marttunen 2008, 115-116.

²⁷ Lappi-Seppälä ym. 2009, 129.

nuorisorangaistus, yhdyskuntapalvelu, ehdoton vankeusrangaistus sekä toimenpiteistä luopuminen ²⁸.

Rikoslain mukaan rangaistus on mitattava niin, että rikoksen vaarallisuus ja vahingollisuus ovat oikeudenmukaisessa suhteessa rangaistukseen nähden. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että mitä törkeämpi tehty rikos on, sitä ankarampi rangaistus siitä tulee tuomita. Rangaistuksen määrään vaikuttavat yksittäisten rikosten määritelmät, jotka on kuvattu jokaisen rikoksen tunnusmerkistössä rikoslaissa. Rangaistuksen määrällä sekä rikoksen törkeyden arvostelulla on vaikutus toisiinsa, eli mitä törkeämpi rikos on, sitä suurempi rangaistus siitä seuraa. Tämän lisäksi rangaistukseen vaikuttavat koventamisperusteet, lieventämisperusteet ja kohtuullistamisperusteet sekä poikkeamiseen oikeuttavat rangaistuslajin ja -asteikon perusteet. ²⁹ Rikokset jaetaan yleensä lieviin ja törkeisiin rikoksiin teosta riippuen. Tavallisimpien rikosten luokitteluun käytetään yleensä kolmiportaista asteikkoa: lievä tekomuoto (sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta), perusmuoto (sakko tai enintään 1-2 vuotta vankeutta) ja törkeä tekomuoto (neljästä kuukaudesta neljään vuoteen vankeutta). ³⁰

Normaalirangaistusajattelun mukaan rangaistuksen mittaaminen voidaan jakaa kahteen osioon. Ensimmäisessä osiossa vertaillaan rikostyyppin tavallisimpia tapauksia (tyyppitapaukset) ja siihen liittyviä rangaistuksia (normaalirangaistusvyöhyke). Toisessa osiossa vertaillaan tapahtunutta rikosta ja tyyppitapausta sekä arvioidaan, onko tarvetta lieventämis- tai koventamisperusteille. ³¹ Normaalirangaistuksen määrää vakiintunut oikeuskäytäntö ja sen tavoitteena on yhdenmukainen rangaistuskäytäntö ³².

Rangaistuksen koventamisperusteita käytetään rikoslain mukaan silloin, kun rikoksen teko on ollut: suunnitelmallista, järjestäytyneen rikollisuuden jäsenenä toteutettua, palkkiota vastaan tehtyä, kohdistettu tiettyyn kansanryhmään (esimerkiksi rodun perusteella) tai rikoksen tekijä on aiemmin syyllistynyt samankaltaiseen rikollisuuteen. Aikaisempi rikollisuus ei kuitenkaan ole koventamisperusteena silloin, kun edellisestä rikoksesta on kulunut pitkä aika. Lieventämisperusteita sovelletaan rikoslain mukaan silloin, kun rikos on tehty painostuksen alaisena tai uhattuna, tekijän kyky noudattaa lakia on heikentynyt (esimerkiksi poikkeuksellinen ja äkkiarvaamaton houkutus) tai tekijän ja asianomistajan välinen sovinto tai muu pyrkimys edistää rikoksen selvittämistä. Lisäksi alle 18-vuotiaana tehty rikos on lieventämisperuste. Koska alaikäisiin sovelletaan lievennettyä rangaistusasteikkoa, ei koventamisperusteita

---

²⁸ Marttunen 2006, 282-283.

²⁹ Kaskenmäki 2005, 330.

³⁰ Lappi-Seppälä ym. 2009, 136.

³¹ Kaskenmäki 2005, 331.

³² Kaskenmäki 2005, 332.

voida heidän kohdallaan soveltaa. Koventamisperusteet vaikuttavat syytetyn haitaksi, kun taas lieventämisperusteet syytetyn hyödyksi.³³

Suhteellisuusperiaatteen mukaan rikoksesta on määrättävä rangaistus, joka on oikeassa suhteessa rikoksen törkeyteen ja moitittavuuteen eli käytännössä teon törkeys ja rangaistuksen ankaruus kasvavat samassa suhteessa. Tämä on rikoksen rangaistusarvo, jonka määrää lainsäätäjät asettamalla rangaistusasteikon. Konkreettisen rangaistusarvon määrää lainkäyttäjät määräämällä rikoksesta rangaistuksen. Mittaamisperusteena voidaan käyttää teon vahingollisuutta ja vaarallisuutta, millä tarkoitetaan arviollisesti teon todennäköisesti aiheuttamaa vahinkoa ja vaaraa. Arviointiin voidaan ottaa mukaan vain ne rikoksen seuraukset, joihin tekijän teko on yltänyt.³⁴ Rangaistuksella mitataan syyllisyyttä tekoon ja sen takia asioita, jotka johtaisivat rangaistuksen koventamiseen tekijän persoonallisuuden perusteella, on pidettävä kohtuuttomina. Rangaistuksen mittaamiseen vaikuttaa myös tekijän syyllisyys, mutta tarkastelun kohteena on nimenomaan tekijän syyllisyys rangaistavaan tekoon eikä itse tekijän syyllisyys henkilönä. Rikoslaki rankaiseekin tekoja, eikä elämäntyylä. Tekijän rangaistusvastuuseen vaikuttaa se, onko teko tehty tahallisesti vai tuottamuksellisesti.³⁵

Rikoslain mukaan rangaistusta voidaan lieventää kohtuusperustein, joita voidaan soveltaa, jos tekijälle on rikoksesta tai tuomiosta aiheutunut muu seuraus; tekijän korkea ikä, terveydentila tai muu henkilökohtainen olo tai rikoksesta on kulunut huomattavan pitkä aika. Kohtuusperusteilla ei arvoteta syyllisyyden vakavuutta tai tekijän syyllisyyttä, vaan pyritään kohtuullistamaan tekijälle tuomittavat seuraamukset.³⁶

4.1 Sakko

Sakko on rikosentekijän varallisuuteen kohdistuva rangaistus, jolla on kolme muotoa: rikesakko, rangaistusmääräyssakko sekä päiväsakkojärjestelmä. Näiden lisäksi on olemassa erityisluokituksen sakkorangaistuksia: oheissakko voidaan tuomita ehdollisen vankeusrangaistuksen lisäksi ja uhkasakkoa voidaan käyttää pakkokeinona.³⁷ Sakon määräämisen sijaan lievissä tapauksissa poliisi voi antaa tekijälle vain huomautuksen. Tämä käytäntö ei ole kuitenkaan kovin merkittävässä asemassa nuorten tekemiin rikoksiin puututtaessa.³⁸

---

³³ Kaskenmäki 2005, 338-339.

³⁴ Kaskenmäki 2005, 341.

³⁵ Kaskenmäki 2005, 343-344.

³⁶ Kaskenmäki 2005, 346.

³⁷ Lappi-Seppälä ym. 2009, 119-120.

³⁸ Marttunen 2008, 208.

Päiväsakkojärjestelmä perustuu tekijän varallisuuteen sekä teon törkeyteen. Tällä on haluttu ottaa huomioon rikosentekijöiden varallisuuserot.³⁹ Rikoslain 2a luvun 1 pykälän 1 momentissa on määritelty päiväsakkojen lukumäärän minimiksi yksi ja maksimiksi 120. Tähän on kuitenkin poikkeus rikoslain 7 luvun 3 pykälän 2 momentissa, jossa kerrotaan yhteisen sakkorangaistuksen määräämisestä, jolloin maksimi päiväsakkojen lukumäärälle on 240. Ensimmäinen vaihe päiväsakkoihin tuomittaessa on niiden lukumäärän vahvistaminen. Tämä mitataan yleisiä rangaistuksia koskevien periaatteiden perusteella. Seuraavaksi vahvistetaan päiväsakon rahamäärä, joka on riippuvainen tekijän varallisuudesta. Nuorilla tämä on useimmiten kuusi euroa, joka on laissa säädetty päiväsakon rahamäärän minimi. Lopuksi päiväsakkojen lukumäärä sekä rahamäärä kerrotaan keskenään, jolloin saadaan päiväsakkojen kokonaismäärä. Nuorille määrätyn sakkorangaistuksen keskiarvo on alle sata euroa.⁴⁰

Rikesakko on rikoslain 2a luvun 8 pykälän mukaan sellainen rangaistus, joka on sakkoa lievämpi ja voidaan määrätä vain tietyistä rikkomuksista. Liikenne- ja järjestysrikkomukset ovat yleisiä rikesakkoon johtavia rikkomuksia nuorten keskuudessa. Rikesakko eroaa sakosta siinä, ettei siihen liity minkäänlaista rangaistuksen mittaamista. Tulot ja varallisuus eivät vaikuta sen suuruuteen eli rikesakko on sama samankaltaisesta teosta kaikille tekijöille. Näin ollen nuorillakaan ei ole erityiskohtelua tässä seuraamuksessa. Useimmiten syyttäjät ja tuomioistuimet jäävät asiassa ulkopuoliseksi, sillä rikesakon määrää poliisi suppeassa esitutkinnassa.⁴¹

Rangaistuspäättämismenettelyssä poliisi antaa rangaistusvaatimuksen eli sakkolapun, minkä jälkeen asia siirtyy syyttäjälle. Jos sakon saanut ei hyväksy sakkoa, tulee hänen viikon kuluessa tapahtuneesta ilmoittaa syyttäjälle vastustavansa sakkoa. Vastustuksen saapuessa määräajassa asia siirretään tuomioistuimen käsiteltäväksi. Jos vastustusilmoitusta ei anneta, syyttäjät antaa rangaistuspäättämisen, johon ei voida enää hakea muutosta valittamalla. Rangaistuspäättämismenettely soveltuu kuitenkin ainoastaan lieviin rikoksiin, joista voidaan tuomita korkeintaan sakkoa tai kuusi kuukautta vankeutta.⁴² Nuoria kohdellaan tässäkin menettelyssä samalla tavalla kuin aikuisia eli rikoslain 6 luvun 8 pykälän mukaisia lieventämisperusteita ei voida rangaistuspäättämismenettelyssä soveltaa. Nuorille rangaistuspäättämisyksikkö määrätään useimmiten näpistys-, lievissä liikennesrikkomus- sekä alkoholirikostapauksissa. Se on myös yleisin rikosoikeudellinen seuraamus nuorille.⁴³

---

³⁹ Lappi-Seppälä 2009, 119.

⁴⁰ Marttunen 2008, 209.

⁴¹ Marttunen 2008, 208.

⁴² Lappi-Seppälä ym. 2009, 121.

⁴³ Marttunen 2008, 208.

4.2 Nuorisorangaistus

Nuorisorangaistus on rinnastettavissa ankaruudeltaan ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Se voidaan määrätä 15 vuotta täyttäneelle, mutta alle 18-vuotiaalle rikoksentehtäjälle. Nuorisorangaistusta ei määrätä lievistä rikoksista eikä nuorille, joilla on elämä hallinnassa. Rangaistus on perusteltu ehdollisen vankeuden sijaan, jos rikoksen uusimisriski on korkea. Nuorisorangaistusta määrättäessä syytettyä on kuultava, mutta tämän suostumusta rangaistuksen määräämiseen ei tarvita.⁴⁴ Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta (400/2015) 64 pykälässä on rangaistuksen kestoksi määritelty neljästä kuukaudesta vuoteen.

Nuorisorangaistus koostuu valvontatapaamisista, sosiaalista toimintakykyä edistävästä tehtävistä ja ohjelmista, joihin sisältyy tuki ja ohjaus sekä työelämään perehtymisestä. Viimeksi mainittu on rangaistuksen osana vain, jos sitä ei pidetä tarpeettomana tai vaikeasti järjestettävänä. Rangaistusta suoritetaan yksilöllisesti laaditun suunnitelman mukaisesti niin, että siihen kuuluvia osioita on viikon aikana enintään kahdeksan tuntia.⁴⁵ Valvontatapaamisissa käydään läpi nuorta koskevia elämäntilanteellisia ja rikosoikeudellisia kysymyksiä. Tapaamisiin kuuluvat myös rikoskeskustelut, joissa käydään läpi nuoren sekä tämän läheisten suhtautumista rikoksiin, niiden seurauksiin, päihteidenkäytön yhteyttä tekoihin sekä opetellaan vaihtoehtoisia ongelmanratkaisua. Näiden lisäksi nuorelle voidaan tämän oman tarpeen mukaisesti määrätä erilaisia personoituja osioita, kuten suuttumuksen hallinta ja päihdekeskustelu. Työelämään perehtyminen toteutetaan erillisessä perehtymispaikassa, joka valitaan nuoren mahdollisia urasuunnitelmia tukien.⁴⁶

Nuorisorangaistus on kontrolloitua eli tapaamisiin täytyy osallistua. On kiellettyä nauttia päihteitä tapaamisten aikana tai saapua tapaamisiin niiden vaikutuksen alaisena. Poliisi voi noutaa määräystä rikkovan nuoren tapaamiseen täytäntöönpanon turvaamiseksi. Seuraamuksena ehtojen rikkomisesta voivat olla huomautus, kirjallinen varoitus sekä asian vieminen syyttäjälle, joka tarvittaessa vie asian tuomioistuimeen. Uuden määrättävän rangaistuksen on vastattava osaa, joka on jäljellä edellisestä rangaistuksesta. Vakavimmassa tapauksessa tilalle voidaan tuomita ehdoton vankeusrangaistus.⁴⁷

---

⁴⁴ Lappi-Seppälä ym. 2009, 132.

⁴⁵ Marttunen 2008, 288.

⁴⁶ Lappi-Seppälä ym. 2009, 133.

⁴⁷ Lappi-Seppälä ym. 2009, 133-134.

4.3 Yhdyskuntapalvelu

Yhdyskuntapalvelu on enintään kahdeksan kuukauden ehdottoman vankeusrangaistuksen sijaan tuomittava vapautta rajoittava rangaistus. Palvelun pituus vaihtelee 20-200 tunnin välillä. Ehdollisen vankeusrangaistuksen oheisseuraamuksena tuomittavan yhdyskuntapalvelun pituus vaihtelee 20-90 tunnin välillä. Yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen edellytyksenä on syytetyn suostumus menettelyyn, usko hänen selviytymiseen rangaistuksesta kyseisessä muodossa sekä se, että aiemmat yhdyskuntapalvelut, ehdottomat vankeusrangaistukset tai muut painavat syyt eivät sitä estäisi. Rikosseuraamuslaitos tekee selvityksen syytetyn soveltuvuudesta yhdyskuntapalveluun. Selvityksen perusteella tuomioistuimien voi tehdä päätöksen siihen tuomitsemisesta. Kun ehdotonta vankeutta muunnetaan yhdyskuntapalveluksi, pääsääntö on, että yksi vankilapäivä vastaa yhtä tuntia yhdyskuntapalvelussa.⁴⁸

Yhdyskuntapalvelun suorittamiseen on aikaa yksi vuosi lukien siitä päivästä, kun tuomio tuli täytäntöönpanokelpoiseksi. Rangaistus koostuu säännöllisestä palkattomasta työstä, jota suoritetaan yleensä kahtena päivänä viikossa 3-4 tuntia kerrallaan.⁴⁹ Yhdyskuntapalvelun tuomitseminen nuorelle on harvinaista, koska siihen tuomitseminen korvaa ehdottoman vankeusrangaistuksen, jonka tuomitseminen nuorelle ilman painavia syitä ei ole sallittua⁵⁰.

4.4 Vankeusrangaistus

Vankeusrangaistus voidaan tuomita joko ehdottomana tai ehdollisena. Seuraavissa alajaksoissa käydään läpi molemmat rangaistukset sekä niiden sisältö.

4.4.1 Ehdoton vankeusrangaistus

Ehdoton vankeusrangaistus on Suomessa ankarin rangaistusmuoto. Siihen tuomitseminen tapahtuu joko elinkaudeksi tai määräajaksi. Määräaikaiseen vankeusrangaistukseen voidaan tuomita 14 vuorokauden ja 12 vuoden välillä. Jos useammasta rikoksesta tuomitaan yhteinen määräaikainen vankeusrangaistus, voi sen pituus olla enintään 15 vuotta. Määräaikaista vankeutta voi enimmillään olla 20 vuotta, kun rikoksentehtäjä suorittaa useaa vankeusrangaistusta kerralla.⁵¹ Ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemista nuorelle voidaan pitää poikkeuksellisenä, sillä rikoslain 6 luvun 9 pykälän 2 momentin perusteella se on kiellettyä ilman painavia perusteita. Alle 18-vuotiaalle elinkautiseen vankeusrangaistukseen tuomitseminen ei ole vaihtoehto, sillä ikäryhmää koskeva rangaistusasteikon lieventämisperuste asettaa rikokselle,

---

⁴⁸ Lappi-Seppälä ym. 2009, 115-117.

⁴⁹ Lappi-Seppälä ym. 2009, 118.

⁵⁰ Marttunen 2008, 316.

⁵¹ Lappi-Seppälä ym. 2009, 100-101.

josta voidaan tuomita elinkautinen vankeusrangaistus, enimmäisrangaistuksen 12 vuotta ja minimirangaistuksen kaksi vuotta ⁵².

Ehdonlaiseen vapauteen vanki voi päästä istuttuaan tuomiostaan kaksi kolmasosaa. Tuomitun ollessa ensikertalainen, eli hän ei ole kolmen vuoden sisällä suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa, vapautuu hän suoritettuaan rangaistuksesta puolet. Nuorilla, alle 21-vuotiaana rikoksensa tehneillä, ehdonlaiseen pääseminen tapahtuu ensikertalaisella, kun rangaistuksesta on suoritettu kolmannes. Nuoret rikosten uusijat vapautuvat suoritettuaan puolet vankeudesta. Ehdonlaisessa vapaudessa on koeaika, joka on jäännösrangaistuksen pituinen eli se aika, joka rangaistuksesta on jäljellä. Se voi kuitenkin enintään olla kolmen vuoden mittainen. Alle 21-vuotiaana rikoksen tehneille määrätään koeajaksi valvonta, jonka tavoitteena on, että nuori pystyy elämään rikoksetonta elämää. Jäännösrangaistuksen täytäntöönpano tulee kysymykseen, kun tekijä koeaikana tekee uuden rikoksen. Tuomioistuimen tuomitessa tekijää uudesta rikoksesta, voi se samalla tuomita jäännösrangaistuksen täytäntöönpantavaksi kokonaan tai osittain. ⁵³

4.4.2 Ehdollinen vankeusrangaistus

Ehdollinen vankeus tarkoittaa sitä, että syytetty tuomitaan vankeusrangaistukseen, joka lykääntyy määräajaksi. Rangaistuksen keston lisäksi määrätään koeaika, jonka pituus vaihtelee yhdestä kolmeen vuoteen. Jos tuomittu koeajan aikana syyllistyy rikokseen, josta voitaisiin tuomita ehdoton vankeusrangaistus, ehdollinen vankeus voidaan määrätä täytäntöönpantavaksi. Ehdolliseen vankeuteen voidaan tuomita vain rikoksesta, josta on lain mukaan säädetty enintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Esteenä vankeusrangaistuksen tuomitsemiselle ehdollisena voivat olla teon vakavuus, rikoksesta osoittautuva tekijän syyllisyys sekä tekijän aikaisempi rikollisuus. Nämä tekijät usein edellyttävät ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitsemista. ⁵⁴

Ensikertalaiset tuomitaan pääsääntöisesti ehdolliseen vankeusrangaistukseen, mutta poikkeuksia voidaan tehdä esimerkiksi rikoksen vakavan luonteen takia. Rangaistuksen ei tarvitse lähetä kahta vuotta, jotta ehdottomaan vankeusrangaistukseen voidaan tuomita, esimerkiksi seksuaalirikokset ja törkeät pahoinpitelyt. Toinen vankeusrangaistus voidaan myös yleensä määrätä ehdolliseksi, ellei ole kyse vakavasta rikoksesta tai rikos on tehty pian ensimmäisen

---

⁵² RL 6:8.7.

⁵³ Lappi-Seppälä ym. 2009, 107-109.

⁵⁴ Lappi-Seppälä ym. 2009, 112.

rikoksen jälkeen. Kolmas ja sitä useammat vankeusrangaistukset tulee pääsääntöisesti määrätä ehdottomina. Tästä voidaan poiketa kuitenkin, jos edellisistä rikoksista on kulunut pitkä aika, tai teko poikkeaa edellisistä huomattavasti.⁵⁵

Nuoruus vaikuttaa ehdollisen vankeusrangaistuksen käyttöön, sillä rikoslain 6 luvun 9 pykälän 2 momentin mukaan alle 18-vuotiasta ei saa tuomita ehdottomaan vankeuteen, ellei siihen ole painavia syitä. Rikoslain 6 luvun 10 pykälän mukaan ehdolliseen rangaistukseen tuomitessa voidaan nuorelle alle 21-vuotiaalle tuomita oheisrangaistuksena valvonta, jos se on perusteena sosiaaliselle selviytymiselle sekä rikosten ennaltaehkäisemiselle. Valvontaan kuuluu valvojan ja nuoren välisiä säännöllisiä tapaamisia, joissa seurataan muun muassa nuoren kykyä elää ilman rikoksia. Nuorta koskee velvollisuus saapua tapaamisiin ja kielto saapua tapaamisiin päihtyneenä. Valvojalla on oikeus suorittaa puhalluskoe päihde-epäilytilanteessa. Nuori voidaan myös noutaa tapaamiseen, jos tämä välttelee tilaisuuteen saapumista. Toistuvien rikkomusten sattuessa, asia voidaan viedä syyttäjälle, joka harkitsee asian viemistä tuomioistuimeen. Valvonnan tavoitteena on muun muassa, että nuori oppii käsittämään rikosten seuraukset sekä välttämään niihin joutumista.⁵⁶ Ehdollisen vankeusrangaistuksen oheisseurauksiksi valvonnan asemesta voidaan määrätä myös oheissakko tai yhdyskuntapalvelu. Näitä käytetään, jos ehdollista vankeutta yksinään pidetään riittämättömänä rangaistuksena. Yhdyskuntapalvelun pituus oheisseurauksena määrättyinä vaihtelee 20-90 tunnin välillä.⁵⁷

4.5 Toimenpiteistä luopuminen

Toimenpiteistä luopuminen on viranomaisen mahdollisuus luopua rangaistuksesta tietyin edellytyksin. Se voi tapahtua poliisin toimesta esitutkinta vaiheessa eli syyttäjälle ei ilmoiteta rikoksesta, syyttäjän syyteharkinnan jälkeen eli syyttämättä jättämispäätös tai tuomioistuinmessä, jolloin oikeus tekee päätöksen tuomitsematta jättämisestä.⁵⁸ Tässä osiossa keskitytään tuomitsematta jättämiseen ja ilmoittamatta sekä syyttämättä jättäminen jätetään tarkastelun ulkopuolelle.

Kun tekijä todetaan syylliseksi, on tuomitsematta jättäminen lievin rangaistusmuoto, sillä tekijä jää ilman rangaistusta. Menettelyssä on kyse siitä, että rangaistuksesta luovutaan, vaikka tekijä katsotaan syylliseksi. Sen perusteita ovat nuoruus, teon vähäisyys, poikkeuksellisuus, kohtuusperuste ja konkurrenssiperuste. Nuoruus perusteena tuomitsematta jättämiselle tulee

---

⁵⁵ Heikkinen, Gardemeister, Hinkkanen, Hällström, Koivula, Lahti, Leppänen, Pelkonen, Selander, Sippola, Vaaja & Vanne 2007, 10.

⁵⁶ HE 215/2014 vp, 14-15.

⁵⁷ Marttunen 2008, 270.

⁵⁸ Lappi-Seppälä ym. 2009, 124.

kysymykseen, kun teko on tehty alle 18-vuotiaana, ymmärtämättömänä ja harkitsemattomana. Teon suunnitelmallisuus estää nuoruusperusteen soveltamisen, koska nuoruus perusteena tuomitsematta jättämiselle on perusteltua vain silloin, kun teko on ollut harkitsematon. Näin ollen ei voida katsoa, että nuorena tehty suunnitelmallinen rikos tukisi käsitettä nuoren ajattelemattomuudesta ja ymmärtämättömyydestä. Teon vähäisyys merkitsee sitä, että rikoksesta aiheutunut haitta sekä tekijän syyllisyys ovat kokonaisuutena arvostellen vähäisiä. Tämä tarkoittaa sitä, että kyseessä ei ole vakava rikos eikä rikoksesta ole aiheutunut kenellekään suurta vahinkoa. Poikkeuksellisuudella tarkoitetaan tilannetta, jossa teon voidaan tietyllä tavalla katsoa olevan anteeksiannettava, esimerkiksi painostuksen alaisena tehty rikos. Kohtuusperusteella tekijä voidaan jättää tuomitsematta silloin, kun teosta seuraavaa rangaistusta pidetään liian ankarana tai silloin, kun tekijän voidaan katsoa sovittaneen tekoansa jollakin muulla tavalla, kuten sovinto tai oman rikoksen selvittämisen edistäminen. Konkurensiperustetta sovelletaan tilanteisiin, joissa rikoksella ei olisi suurta merkitystä kokonaisrangaistukseen yhteistä rangaistusta määrättäessä.⁵⁹

Nuoruusperuste on selvästi yleisin yllä mainituista tuomitsematta jättämisperusteista. Voidaan katsoa, että nuorten keskuudessa jo pelkällä tuomioistuinkäsittelyllä lienee jonkinlainen ennaltaehkäisevä- ja pelotevaikutus. Tuomitsematta jättämistä sovelletaan periaatteessa vain, kun kyseessä oleva rikoksentekijä on ensikertalainen. On kuitenkin mahdollista, että sakkorangaistukseen aiemmin tuomittu nuori voidaan seuraavan rikoksen käsittelyprosessissa jättää tuomitsematta rangaistukseen.⁶⁰

4.6 Muut seuraamukset

Rikoslain perusteella tekijälle määrättävät rangaistukset eivät ole ainoita seuraamuksia, joita tekijälle voi rikoksen myötä koitua. Seuraamukset voidaan jaotella muihin lakeihin perustuviin ja epävirallisiin seuraamuksiin. Menettämisseuraamus, vahingonkorvaus ja pakkokeinot ovat lakeihin perustuvia seuraamuksia. Näiden seuraamusten käyttötarkoitus ei ole varsinainen rangaistus tekijälle, vaan muun muassa estää rikoksentekijää hyötymästä rikoksesta, edistää rikoksen selvittämistä ja turvata oikeudenkäynti. Vahingonkorvauksen tarkoitus on korvata rikoksentekijän aiheuttamat vahingot asianomistajalle.⁶¹

Epävirallisia seuraamuksia rikoksesta voivat olla muun muassa ansionmenetykset, rikoksesta aiheutuva julkisuus ja erilaiset sosiaaliset seuraamukset kuten tuttavien kohdistama paheksunta. Tämänkaltaisten seuraamusten merkitys saattaa olla tekijälle jopa suurempi kuin itse

---

⁵⁹ Marttunen 2008, 246-248.

⁶⁰ Marttunen 2008, 246-248.

⁶¹ Lappi-Seppälä ym. 2009, 95-96.

rangaistus. Yleensä lakien noudattamiseen vaikuttavatkin sosiaaliset paineet rangaistusuhan ohella.⁶²

5 Rangaistuksen vaikutus nuoreen rikosentekijään

Nuorten tekemien rikosten seuraamuksista iso osa määrätään muualla kuin tuomioistuimessa. Tämä on seurausta rikollisuuden lisääntymisestä ja siitä, että kaikkien rikosten vieminen tuomioistuimen käsiteltäväksi toisi oikeuslaitoksille valtavan työtaakan. Nuorisorikosprosessi kattaa kaikki ne viranomaiset, joiden kanssa nuori voi rikosprosessinsa aikana joutua tekemisiin. Rangaistus ja sen täytäntöönpano eivät voi yksinään olla prosessin tarkastelun kohteena, sillä nuorten tekemät rikokset vaativat säädeltyjä toimenpiteitä. Nuorten tekemiin rikoksiin puuttuminen ymmärretään eri tavalla eri viranomaisissa ja siksi rikosprosessin aikana nuoreen vaikuttaminen on yleensä sosiaaliviranomaisten sekä kriminaalihuollon vastuulla.⁶³

Suomessa nuorisorikosoikeuden kehitys on ollut muiden Pohjoismaiden kanssa samankaltainen. Nuorisolaitokset perustettiin ensin, minkä jälkeen päätettiin rangaistusvastuukärajoiista. 1800-1900 -luvuilla ryhdyttiin kehittämään nuorten seuraamusjärjestelmää. Vielä 1800-luvun lopulla Suomessa oli voimassa laki, jonka mukaan lapsille ja nuorille voitiin tuomita kuritusta, sakkoa ja vankeutta. Nämä olivat kaikki vanhempien toimeenpantavissa. Rangaistusvastuukärajaja oli jokaisessa rikoslajissa eri ja kaikissa sitä ei edes sovellettu. Ankarin rangaistus oli kuolemanrangaistus, joka saattoi seurata esimerkiksi oman vanhempansa tappamisesta. Merkittävä kehitys nuorten seuraamusjärjestelmälle oli vuonna 1936 säädetty ensimmäinen lastensuojelulaki.⁶⁴

Rangaistuksen tarkoitus on yhteiskunnan yhteisten normien ja yhtenäisyyden turvaaminen. Rangaistuksella uskotaan monesti olevan parantava vaikutus ihmisen käytökseen ja sen estävän muiden ihmisten samankaltaisen rikoksen tekemisen. Nämä saattavat esiintyä sivuvaikutuksena, mutta eivät kuitenkaan ole rangaistuksen pääasiallinen tehtävä. Rangaistusta voidaan perustella sillä, että teko on sovitettava.⁶⁵

5.1 Nuorten yleisimmät rangaistukset

Rangaistus on seurausta tehdystä rikoksesta ja sen laatu ja ankaruus riippuvat täysin rikoksen vakavuudesta. Nuorille määrättävät rikesakot ovat yleensä rangaistuksena liikenne-rikkomuksista ja alkoholirikkomuksista. Rikesakkoja on 2000-luvulla määrätty vuosittain noin 5000,

---

⁶² Lappi-Seppälä ym. 2009, 96.

⁶³ Marttunen 2008, 26-28.

⁶⁴ Marttunen 2008, 50-51.

⁶⁵ Högman 2007, 88-89.

mutta vuonna 2009 määrä kohosi 9000:een. Tämä oli seurausta rikesakon soveltamisalan laajentamisesta pienten alkoholirikkomusten piiriin. Rikesakkoja määrätään nuorille kaksi kertaa enemmän kuin tuomioistuimessa tuomittavia rangaistuksia. Rangaistusmääräyssakko on yleisin nuorille määrättävä rangaistus, joka määrätään yleensä näpistyksistä ja lievistä liikenne rikkomuksista. Päiväsakkojen lukumäärä on nuorilla tyypillisesti hyvin alhainen, keskiarvo 10 päiväsakkoa. Rangaistusmääräyssakkoja määrätään nuorille noin 3-4 kertaa tuomioistuimessa tuomittua rangaistusta useammin. ⁶⁶

	2011	2012	2013	2014
Rikesakko	23 896	20 245	18 178	16 453
Rangaistusmääräyssakko	33 311	30 264	27 745	24 886
Tuomioistuinrangaistukset	11 395	10 656	10 217	9 046
Yhteensä	68 602	61 165	56 140	50 385

Taulukko 1: 15-20 -vuotiaille määrätty rangaistukset eri viranomaisissa ⁶⁷

Yllä olevasta taulukosta 1 ilmenee vuosina 2011-2014 nuorille 15-20 -vuotiaille määrättyjen rikesakkojen, rangaistusmääräyssakkojen sekä tuomioistuinrangaistuksien lukumäärät. Taulukosta voidaan havaita, että suurin osa nuorten seuraamuksista määrätään tuomioistuimen ulkopuolella. Kaikista yleisin nuorille määrättävä rangaistus on rangaistusmääräyssakko. Kaikkien määrättyjen rangaistuksien määrä on vähentynyt vuosien 2011-2014 aikana.

	15-17 v.	18-20 v.	yli 21 v.
Oikeudessa tuomitut	2 578	6 468	46 389
Tuomitsematta jätetyt	102	34	392
Yhteensä	2 680	6 502	46 781

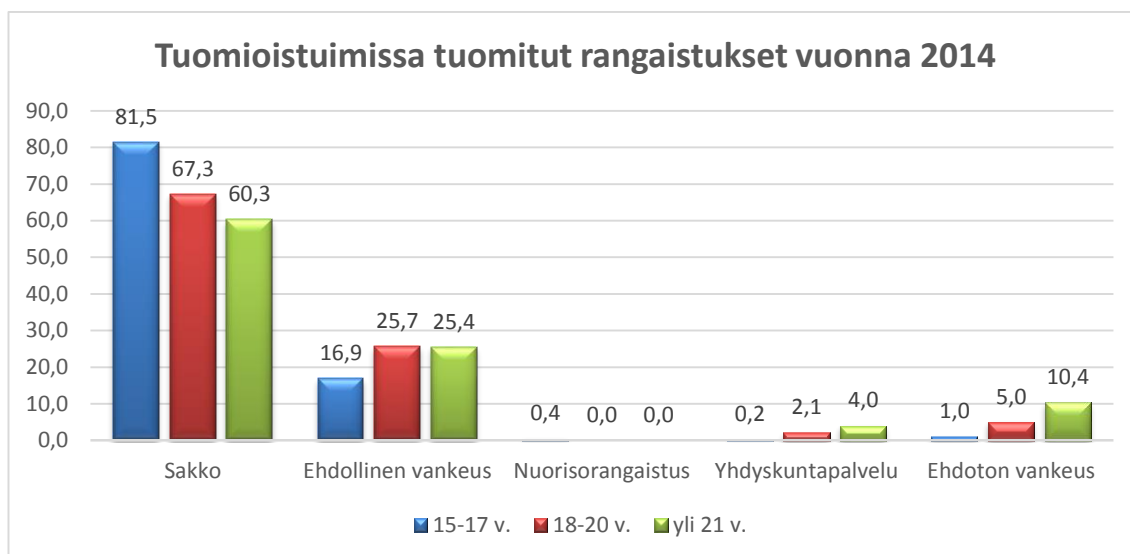
Taulukko 2: Oikeudessa vuonna 2014 tuomitut ja tuomitsematta jätetyt ⁶⁸

Taulukosta 2 selviää tuomitsematta jätettyjen määrä oikeudessa vuonna 2014. Nuorten 15-17 -vuotiaiden tuomitsematta jättäminen on selvästi yleisempää kuin vanhempien ikäryhmien. Taulukkoa tarkasteltaessa tulee huomioida tuomitsematta jättämisen olevan seuraamus syylliseksi toteamisesta sekä nuoruuden olevan yksi peruste tuomitsematta jättämiselle.

⁶⁶ Marttunen 2013, 3-4.

⁶⁷ Tilastokeskus 2015b.

⁶⁸ Tilastokeskus 2015c.

Kuvio 1: Tuomioistuimissa tuomitut rangaistukset vuonna 2014 ⁶⁹

Kuviosta 1 ilmenee vuonna 2014 tuomituttujen rangaistuksien prosentuaaliset osuudet. Kaikissa ikäryhmissä sakko on selvästi yleisin rangaistusmuoto. Nuorisorangaistuksen käyttö oli todella vähäistä vuonna 2014, vain yhdyskuntapalvelu oli 15-17 -vuotiailla harvinaisempi rangaistus.

5.2 Paras rangaistus nuorisoriikollisuuden ennaltaehkäisyyn

Työssä on käyty läpi, minkälaisia rangaistuksia nuorille voidaan määrätä. Mikä olisi sitten paras mahdollinen rangaistus nuorisoriikollisuuden ennaltaehkäisyyn? Omaavatko olemassa olevat rangaistukset tarpeeksi pelotevaikutusta vai olisiko jokin täysin uusi rangaistus tehokkaampi tapa estää nuoria tekemästä rikoksia? Tässä aluvuossa pohditaan nuorisoriikollisuuden ennaltaehkäisyyn kannalta parasta vaihtoehtoa rangaistukselle.

Nuorten rikosoikeudellisessa seuraamusjärjestelmässä varoituseuraamuksilla ei ole osoitettu olevan vaikutusta rikoksen uusimiseen. Varoituseuraamuksiin lukeutuvat huomautukset, sakkorangaistukset ja ehdolliset vankeusrangaistukset. Vaikka varoituseuraamuksilla ei välttämättä ole vaikutusta nuoriin rikoksenuusijoihin, tulisi niillä silti olla tärkeä sija nuorisoriikollisuudessa. Läpi elämän kestävä rikoskäyttäytyminen ja nuoruuteen rajoittuva rikollisuus ovat ensikertalaisten lievemmän rankaisemisen ja varoituseuraamusten puolesta puhuvia seikkoja. Ne antavat rikoksenteikijälle mahdollisuuden parantaa tapojaan. ⁷⁰

⁶⁹ Tilastokeskus 2015d.

⁷⁰ Marttunen 2008, 117.

Avoseuraamusten kohdalla toimivimmiksi keinoiksi ovat osoittautuneet järjestäytyneet ajattelua, työssäkäyntiä ja sosiaalisia taitoja edistävät seuraamukset. Kurinpidon ja pelottelun on todettu toimivan heikosti. Avoseuraamusten intensiivisyyden ei ole katsottu olevan niin merkityksellistä kuin niiden sisällön. Vankilarangaistuksien on todettu olevan kaikista huonoimpia vaikuttamaan uusimisriskiin. Yleensä ne jopa lisäävät sitä enemmän kuin vähentävät. On siis tehokkaampaa käyttää avoseuraamuksia vankilarangaistuksien sijaan. Kun laitusrangaistuksen käyttö on ainoa vaihtoehto, tulee rangaistuksen olla sisällöltään muutakin kuin vapauden menetyks. Muun muassa rikoksentekijän sosiaalisiin taitoihin ja päihteiden käyttöön tulee pyrkiä vaikuttamaan.⁷¹

Nuorille rikoksentekijöille rangaistusta mietittäessä ongelmana on luoda seuraamus, joka ei olisi kohtuuton, mutta se olisi täytäntöön pantavissa heti. Siinä missä ehdollinen vankeusrangaistus on liian heikkoa, on ehdoton liian ankara. Sakon tehottomuus saattaa konkretisoitua, sillä nuori on usein vähävarainen, jolloin seurauksena saattaa olla sakon muuntaminen vankeudeksi. Sakonmuuntorangaistus voi taas osaltaan johtaa siitä luopumiseen sen kohtuuttomuuden takia. Nuorisorangaistuksen tehoa epäillään usein teon ja rangaistuksen väliin jäävän pitkän ajanjakson takia. Viikonloppuisin istuttava arestirangaistus voisi olla rangaistusvaihtoehto nuorille. Arestin pituus vaihtelisi 12-144 tunnin välillä.⁷²

Joensuun yliopiston rikos- ja prosessioikeuden professori Matti Tolvasen mukaan paras rangaistus nuorelle 15-17 -vuotiaalle olisi arestirangaistus. Tolvanen ehdottaa, että nuori kävisi arkisin töissä tai koulussa ja viikonloppuisin olisi arestissa oikeuden määrittelemän ajan. Tärkeintä rangaistuksessa olisi sen täytäntöönpaneminen välittömästi, sillä myöhemmin täytäntöön pantavasta arestista ei olisi hyötyä. Tolvasen mukaan nykyiset rangaistukset eivät tehoa: ehdollista rangaistusta ei pidetä minkäänlaisessa merkityksessä ja sakko ei ole tehokas siksi, että nuorella harvoin on tuloja, jolloin vanhemmat joutuvat maksumiehiksi. Tolvanen kommentoi nuorisorangaistuksen olevan aivan liian raskas prosessi ja ehdottoman vankeusrangaistuksen puolestaan olevan huono siitä syystä, että se lisää rikoksen uusimisriskiä. Tolvasen ehdotuksena olisi se, että nuori voisi suostua arestirangaistukseen kirjallisessa menettelyssä, jolloin seuraamus saataisiin täytäntöön pantua nopeasti.⁷³

6 Nuori rikoksentekijä

Nuorisorikollisuuden suhtaudutaan yleisesti eri tavalla kuin muuhun rikollisuuteen, sillä nuoruus on kasvun ja kehityksen aikaa. Silloin nuori kokeilee rajojaan kapinoimalla ja saattaa olla

---

⁷¹ Marttunen 2008, 118.

⁷² LA 12/2004 vp, 1.

⁷³ Liikamaa 2007.

epävarma omasta itsestään. Jossakin vaiheessa nuoresta kasvaa aikuinen ja vastuu omista teoista ja niiden seurauksista saa uudenlaisen merkityksen. On erityisen tärkeää, että nuorten tekemiin rikoksiin puututaan. Silloin voidaan välttää nuoren henkilön syrjäytyminen ja rikoskierteeseen joutuminen. ⁷⁴

Nuoren tekemää rikosta saatetaan yleisessä oikeusajattelussa pitää vakavampana kuin aikuisen tekemää samanlaista rikosta. Rikokset ylipäättään nostattavat ihmisissä paljon voimakkaita tunteita. Rikoksiin suhtautuminen johtuu pitkälle siitä, onko kyseessä oleva rikosentekijä nuori vai aikuinen, mies vai nainen ja niin edelleen. Suhtautumistapaan vaikuttaa moni muukin samankaltainen asia, joka jokapäiväisessä elämässä kohtaa vastakkainasettelua. Esimerkiksi poikien tekemiin rikoksiin suhtaudutaan yleensä paljon maltillisemmin kuin tyttöjen rikollisuuteen. Syy tähän löytyy perinteistä: pojat ovat poikia, mutta tyttöjen on katsottu olevan järkeviä ja omaavan vastuullisen hoivaroolin. ⁷⁵

Alle 15-vuotiaat ovat rikosoikeudellisesta näkökulmasta katsottuna lapsia ja heitä ei voida tuomita rangaistukseen suomalaisessa oikeusjärjestelmässä. Olennaista rikosoikeudellisen vastuukärajan soveltamisessa on rikosentekijän ikä rikoksen tekohetkellä. 15-vuotissyntymäpäivänään rikoksen tehnyt katsotaan vielä olevan alle 15-vuotias ja näin myös rangaistusvastuun ulkopuolella. 15-21 -vuotiaita kutsutaan nuoriksi rikosentekijöiksi ja tämän lisäksi 15-17 -vuotiaista käytetään nimitystä ”nuoret henkilöt”. Nuoret henkilöt saavat lievennyksiä rangaistusasteikkoon ja heille on käytössä oma rangaistuslajinsa: nuorisorangaistus. Lastensuojelulliset toimenpiteet ovat myös käytössä nuorten rankaisemisessa. Nuori rikosentekijä selviää vankeusrangaistuksestaan suorittettuaan yhden kolmasosan tuomiostaan ja ehdollisen vankeusrangaistuksen tehosteeksi heille voidaan määrätä valvonta. ⁷⁶

Alle 21-vuotiaille rikosentekijöille laaditaan henkilötutkinta tapauksissa, joissa voidaan olettaa nuorelle tulevan seuraamuksen olevan vankeusrangaistus. Tämä tapahtuu syyttäjän pyynnöstä. Henkilötutkinnalla selvitetään nuoren henkilökohtaisia elinoloja, kuten päihteidenkäyttöä ja sosiaalisia suhteita, sekä taustoja nuoren rikoksissa. Tällä halutaan avustaa tuomioistuinten tekemiä seuraamuspäätöksiä sekä muita viranomaisia seuraamusten sisällön suunnittelemisessa. ⁷⁷

---

⁷⁴ Honkatukia & Kivivuori 2006, 1.

⁷⁵ Honkatukia & Kivivuori 2006, 1.

⁷⁶ Marttunen 2006, 283.

⁷⁷ Lappi-Seppälä ym. 2009, 131.

Nuorten tekemät rikokset jäävät useammin rankaisematta eli rikosoikeudellisista toimenpiteistä luovutaan useammin kuin aikuisten tekemien rikosten kohdalla. Myös nuorten rangaistukset ovat yleensä lievempiä kuin aikuisten, esimerkiksi nuori tuomitaan aikuista useammin sakkorangaistukseen. Tuomittujen päiväsakkojen määrä on nuorilla myös pienempi ja vankeusrangaistukset ovat lyhyempiä kuin aikuisilla.⁷⁸

Rikosprosessissa nuorten osalta tärkeää on koko prosessin nopeus. Esitutkintaviranomaisen on tehtävä ilmoitus syyttäjälle, sosiaaliviranomaiselle sekä Rikosseuraamuslaitokselle kahden viikon kuluessa siitä, kun epäilty nuori on merkitty heidän tietojärjestelmäänsä. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos esitutkinta on lopetettu ja asia ei ole edennyt syyttäjälle tai rikoksentekijä on 18-20-vuotias ja kyseessä on rangaistusmääräys- tai rikesakkomenettely.⁷⁹ Syyttäjän on tehtävä nopeasti päätös syytteen nostamisesta, jos kyseessä oleva epäilty on alle 18-vuotias. Käräjäoikeudessa asia on käsiteltävä kiireellisesti eli pääkäsittely täytyy pitää viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun juttu on tullut vireille tuomioistuimessa. Tuomio täytyy julistaa kahdessa viikossa pääkäsittelyn alkamisesta. Käsittelyn nopeuttamiseksi on tehty erinäisiä toimenpiteitä muun muassa tiivistämällä yhteistyötä sosiaalitoimen ja seuraamusjärjestelmän välillä. Tästä huolimatta määrääjoista on täytynyt välillä joustaa.⁸⁰

Poliisin tietoon tulleista rikoksista eniten rikoksia tekevät 15-20 vuotiaat, kun määrä suhteutetaan ikäryhmän kokoon. Uusiminen on todennäköistä nuorten keskuudessa. Nuoret syöllistyvät useimmiten varkauksiin, rattijuopumuksiin, vahingontekoihin ja pahoinpitelyihin. Nuorten keskuudessa huumausainerikokset ovat olleet myös kasvussa. Päihdeaineiden käyttö sekä perheiden rikkoutuminen ovat isoja osatekijöitä nuorisorikollisuuden kasvussa. Sosiaalisilla paineilla ja sattumalla on myös osuutensa nuorten tekemien rikosten keskuudessa.⁸¹

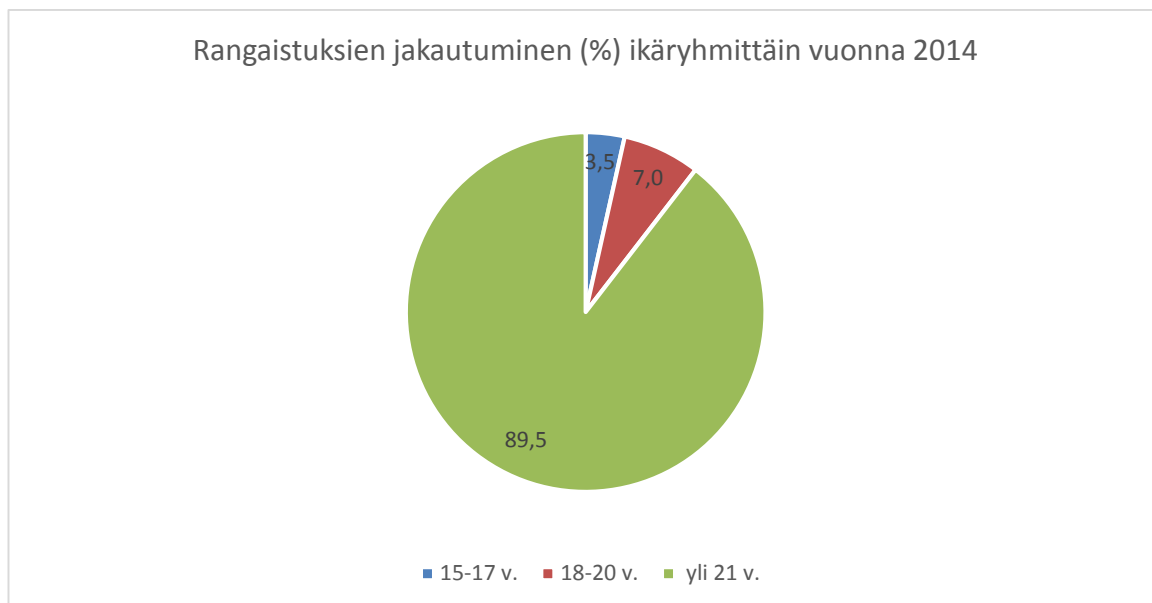
---

⁷⁸ Marttunen 2006, 285.

⁷⁹ Laki nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä (633/2010) 3 §.

⁸⁰ Lappi-Seppälä ym. 2009, 131.

⁸¹ HE 229/2009 vp, 4-5.

Kuvio 2: Rangaistuksien jakautuminen (%) ikäryhmittäin vuonna 2014 ⁸²

Kuviosta 2 ilmenee, miten käräjäoikeuksissa ja hovioikeuksissa ensimmäisenä oikeusasteena (esimerkiksi valtio- ja maanpetosasiat) tuomittujen, rangaistusmääräyssakkojen sekä rikesakkojen määrät yhteensä jakoutuivat ikäryhmien kesken vuonna 2014. 15-17 -vuotiaiden osuus rangaistuksista oli noin 3,5 % ja 18-20 -vuotiaiden osuus noin 7 %. Yhteensä nuorten rikosten tekijöiden osuus määrättyistä rangaistuksista on noin 10,5 %.

6.1 Alle 15-vuotiaana tehtyjen rikosten seuraamukset

Vaikka alle 15-vuotiaat eivät ole rikosoikeudellisessa vastuussa ja heitä ei voida tuomita rangaistukseen suomalaisessa oikeusjärjestelmässä, voidaan heihin silti kohdistaa erilaisia seuraamuksia, jos he ovat epäiltyinä rikoksesta. Poliisi voi toimittaa esitutkinnan ja kuulustella siinä epäiltyinä olevaa alle 15-vuotiasta henkilöä selvittääkseen, onko tämä ollut osallisena rikokseen. Lisäksi esitutkinta voidaan toimittaa asianomistajan vahingonkorvauksen sekä rikoksella menetetyin omaisuuden takaisinsaannin turvaamiseksi, menettämisseuraamuksen toteuttamiseksi tai lastensuojelun tai muun epäillyn edun tarpeen selvittämiseksi. ⁸³ Kun kyseessä on alle 15-vuotias, on esitutkinta toimitettava kiireellisesti ⁸⁴. Alle 15-vuotiaan kuulusteleminen rikoksesta epäiltyinä ei kuitenkaan ole ehdotonta: poliisi tekee päätöksen, onko lapsen kuuleminen tarpeellista rikoksen laadun tai muiden seikkojen perusteella. Alle 15-vuotiaan

⁸² Tilastokeskus 2015a.

⁸³ ETL (805/2011) 3:5.

⁸⁴ ETL 3:11.

kiinniottaminen on mahdollista rikoksen selvittämistä varten, lähinnä tämä koskee kuulustelua, vaikka rikosoikeudellista vastuuta ei ole.⁸⁵ Pakkokeinolaissa (806/2011) on määritelty alle 15-vuotiaiden osalta säännöksiä, joita ei saa heidän kohdallaan soveltaa. Alle 15-vuotiaasta epäiltyä ei saa pidättää, vangita tai määrätä matkustuskieltoon.

Alle 15-vuotiaisiin voidaan kohdistaa menettämisseuraamus, joka on toiselta nimeltään konfiskaatio. Tämä tarkoittaa rikoksen avulla saadun hyödyn korvauksetonta menettämistä valtiolle.⁸⁶

Poliisilla on velvollisuus ilmoittaa lastensuojeluun, kun alaikäinen syyllistyy rikokseen. Tämä ei koske pelkästään alle 15-vuotiaita, vaan kaikkia alle 18-vuotiaita.⁸⁷ Lapsen huoltajat sekä lastensuojeluviranomaiset täytyy kutsua paikalle, kun lasta kuulustellaan rikoksesta epäiltynä ja myös silloin, kun lapsi on kiinniotettuna. Lastensuojelullisiin toimiin ei saa ryhtyä vain sellaisella perusteella, jolla pyritään turvaamaan rikosprosessin toteutuminen. Lapselle viranomaisten kanssa tekemisiin joutuminen saattaa olla ratkaiseva tekijä jatkossa hänen rikoksetomaan elämäntyylinsä.⁸⁸

Rikoksen myötä lapsi voi joutua lastensuojelun asiakkaaksi. Kun sosiaalityöntekijä saa ilmoituksen avuntarpeesta olevasta lapsesta, tutkii hän asian perusteellisesti ja tekee päätöksen toimenpiteisiin ryhtymisestä. Lastensuojelulain 36 §:ssä on lueteltu sellaisia avohuollon tukitoimia, joita voidaan tarvittaessa soveltaa niitä tarvitsevan perheen ja lapsen tarpeisiin. Avohuollon tukitoimia ovat lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittäminen, lapsen taloudellinen ja muu tukeminen, esimerkiksi koulunkäynnissä ja läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä, hoito- ja terapiapalvelut sekä tehostettu perhetyö ja -kuntoutus. Lisäksi samaan yhteyteen luetaan kaikki muutkin lasta ja perhettä tukevat palvelut. Sosiaalityöntekijä arvioi tukitoimien tarpeellisuuden.⁸⁹ Käytännössä lapsen rikolliseen käyttäytymiseen voidaan reagoida esimerkiksi tukihenkilötoiminnalla, sosiaaliterapialla tai projektitoiminnalla, joka tähtää rikosten ennaltaehkäisyyn. Tukitoimien tarve on jokaisen lapsen tekemän rikoksen kohdalla selvitettävä, joskaan kaikki eivät kuitenkaan välttämättä johda lastensuojelullisiin toimenpiteisiin. Lisäksi on huomioitava, että rikoksen vakavuus ei periaatteessa vaikuta lastensuojelun toimien ankaruuteen, toisin kuin rangaistusjärjestelmässä. Käytännössä näin kuitenkin usein menetellään.⁹⁰

---

⁸⁵ Marttunen 2008, 180-181.

⁸⁶ Lappi-Seppälä ym. 2009, 148.

⁸⁷ LsL (417/2007) 25 §.

⁸⁸ Marttunen 2008, 181-182.

⁸⁹ LsL 36 §.

⁹⁰ Marttunen 2008, 370-371.

Kaikista vakavin lastensuojelullinen toimenpide on huostaanotto. Yksi huostaanoton perusteista on se, kun lapsi tekee rikoksen, jota ei voida pitää vähäisenä. Tämä ei kuitenkaan yksinään riitä, vaan huostaanottoon voidaan ryhtyä vain, jos muut avohuollon tukitoimet olisivat riittämättömät tai sopimattomia tai jos huostaanotto olisi kaikin puolin lapsen edun mukainen.⁹¹ Lapsen huostaanoton lopputuloksena on sijaishuolto, jolloin lapsi sijoitetaan toiseen perheeseen, laitokseen tai muuhun vastaavaan paikkaan. Jos lapsi sijoitetaan rikoksen takia, on sijoituspaikkana lähes poikkeuksetta laitos, kuten lastenkoti, nuorisokoti tai koulukoti.⁹²

Vahingonkorvauslain (412/1974) 2 luvun 2 pykälän mukaan alle 18-vuotiaat ovat vahingonkorvausvastuussa, mutta korvauksen määrä on sovellettava tekijän ikään ja kehitystasoon. Näin ollen myös rangaistusvastuun ulkopuolella olevat alle 15-vuotiaat ovat vahingonkorvausvelvollisia rikollisella teolla aiheuttamista vahingoistaan. Alaikärajaa vahingonkorvausvelvolliselle ei ole asetettu, mutta sen voidaan katsoa muodostuvan tuottamuskäsitteen kautta. Vahingonkorvausvelvollisuus koskee sekä tahallisesti että tuottamuksesta aiheutettuja rikoksia, mutta nuorella iällä on merkitystä tuottamuksen arvioinnissa. Kun kyseessä on nuori vahingonkorvausvelvollinen, tulee arvioida tämän ikää ja kehitystasoa. Pääsääntönä voidaan pitää, että nuori korvaa aiheuttamansa vahingon, jos hän on menetellyt ikäisekseen moitittavalla tavalla.

⁹³

Alle 15-vuotiaat ovat siis vahingonkorvausvelvollisia, mutta yleensä heidän korvausvastuunsa ei ole täysin aiheutetun vahingon suuruinen eli korvauksen määrää on usein kohtuullistettu. Ratkaistaessa nuoren vahingonkorvausvelvollisuutta otetaan huomioon kohtuusperusteinen kokonaisharkinta, mutta yleistä ohjenuoraa ei vahingonkorvauksen alentamiselle kuitenkaan ole. Kohtuusarviointiin vaikuttavia tekijöitä ovat ikä ja kehitystaso, teon laatu sekä vahingontekijän ja siitä kärsineen henkilön varallisuus. Alle 15-vuotiaiden vahingonkorvausasiat ratkaistaan yleensä sovintomenettelyssä ja vain harvoin tuomioistuimessa. Jos korvattava vahinko on suuri, tulee alaikäisen edunvalvojan sopia asiasta lapsen puolesta.⁹⁴

6.2 Miksi nuoria rikosentekijöitä rangaistaan lievemmin

Lasten ja nuorten on pitkään rikosoikeudellisesta näkökulmasta katsottu tarvitsevan erityiskohtelua. Jo rikoslain säätämisvaiheessa vuonna 1889 lakiin lisättiin kohta, jossa alle 15-vuotiaat katsottiin syyntakeettomiksi. Nykypäivänä nuorten erityiskohtelun ja lievemmän kohtelun tarve on edelleen olemassa ja ehkä jopa lisääntynyt. Ymmärtämättömyyttä ja ajattelematto-

---

⁹¹ LsL 40 §.

⁹² Marttunen 2008, 375.

⁹³ Marttunen 2008, 181.

⁹⁴ Marttunen 2008, 183.

muutta pidetään usein syinä nuorten tekemiin rikoksiin. Koska teko ei useinkaan ole toteutettu harkitusti ja tiedostetusti, pidetään nuorten rankaisemista lievemmin oikeutettuna. Rajojen kokeilun on katsottu tietyssä määrin kuuluvan nuoren kehitykseen. Nuoriin kohdistetut kasvatukselliset toimenpiteet ovat tehokkaampia kuin vankeusrangaistukset, joiden on katsottu olevan erityisen vahingollisia nuoren kehityksen kannalta. Nuoret ovat yhteiskunnan toivo ja siksi heidän suhteensa ei ole syytä luovuttaa niin kauan kuin heihin voidaan vaikuttaa eri tavoin.⁹⁵

Nuorten tekemät rikokset eivät useinkaan ole kovin vakavia ja ne ovat ajattelemattomuuden sekä ymmärtämättömyyden tuloksia. Toimenpiteistä luopumista nuoruusperusteella voidaankin perustella juuri tällä taustatekijällä. Nuoren kehitykseen kuuluu rajojen kokeilu, jonka katsotaan haitallisilta osin olevan ennaltaehkäistävässä jo pelkästään viranomaisen kohtaamisella tai heidän antamallaan varoituksella. Vajanaiset tiedot ja kyvyt voivat olla perusteena nuoren tekemälle rikokselle. Nuori henkilö ei ikänsä ja kehitystasonsa takia välttämättä pysty ymmärtämään teostansa johtuvia seurauksia ja siksi hänen rankaisemisensa olisi epäoikeudenmukaista. Nuoren vaillinaiset tiedot ja taidot sekä seuraamusten ankara vaikutus antavat perusteen nuoren rangaistuksen lieventämiselle. Ei myöskään ole tarkoituksenmukaista rangaista lapsia ja nuoria, jos rangaistuksen vaikutukset ovat hyödyttömiä niiden motivoivan vaikutuksen puuttuessa.⁹⁶

Nuorisorangaistus sekä vankeusrangaistuksen valvonta ovat perusteltuja rangaistuksia vain nuorille, sillä heidän katsotaan omaksuvan kasvatukselliset toimenpiteet paljon herkemmin kuin aikuisten. Vankeusrangaistuksen välttäminen nuoren rikoksentekijän kohdalla on perusteltua, koska nuori ottaa vaikutteita sosiaalisesta ympäristöstään. Nuoren normaali kehitysprosessi ei ole mahdollinen suljetussa laitoksessa. Vankeusrangaistuksen haittavaikutuksia ovat muun muassa rikoksen uusimisriskin lisääntyminen, sosiaalisen verkoston luominen muihin rikollisiin ja työelämässä menestymisen vaikeutuminen. Lasten ja nuorten erityiskohtelu voidaan lyhykäisyydessään perustella henkilökohtaisilla piirteillä, jotka ovat sidoksissa ikään ja kehitykseen.⁹⁷

6.3 Nuori rikoksentekijä ensikertalaisena tai uusijana

Rangaistuksen perusideana on toimia muistutuksena rangaistusjärjestelmän olemassaolosta sekä sen sisällöstä. Rangaistuksen kärsittyään rikoksentekijän tulisi olla tietoinen säännöistä ja rikollisesta teosta koituvasta moitearvostelusta. Voidaan katsoa, että rangaistusjärjestelmä toimii eräänlaisena pelotevaikutuksena ja siksi kerran rikoksen tehnyt pidättäytyisi jatkossa

---

⁹⁵ Oker-Blom 2005, 43.

⁹⁶ Marttunen 2008, 102-104.

⁹⁷ Marttunen 2008, 104-105.

rikosten tekemisestä. Pelotevaikutus perustuu ajatukselle, että ihmiset pidättäytyvät rikok-
sista, koska pelkäävät rikoksesta seuraavaa rangaistusta. Nuoret eivät välttämättä ikänsä puo-
lesta tunne lainsäädäntöä kovin hyvin ja siksi pelotevaikutuksen merkitys heidän keskuudes-
saan ei ole kovin suuri. Ensikertalaiselle tuomitaan usein lievempiä rangaistuksia kuin rikok-
senuusijoille. Tätä voidaan perustella sillä, että ensikertalaisille täytyy antaa mahdollisuus
parantaa tapansa, vaikkakaan rangaistuksen itsessään ei uskota vaikuttavan myönteisesti ri-
koksenteikijään. Esimerkiksi ehdollista vankeusrangaistusta ehdottoman sijaan voidaan pitää
perusteltuna nimenomaan sen haitallisuuden vuoksi. ⁹⁸

Rikoksen uusiminen on osoitus piittaamattomuudesta oikeusjärjestelmää kohtaan ja siksi ri-
koksenuusijoille tuomittavat ankarammat rangaistukset katsotaan oikeutetuiksi. Rikoksen uu-
siminen osoittaa myös välinpitämättömyyttä toisten ihmisten oikeushyviä kohtaan, mikä nos-
taa tällöin rikoksenteikijän syyllisyyden astetta. Uusiminen on rangaistuksen koventamisp-
eruste, mikä perustuu ajatukselle, ettei rikoksen uusiminen ole anteeksiannettavaa. Rikoksen-
tekijä on toiminnallaan tällöin osoittanut toimivansa tietoisena teon oikeudenvastaisuudesta
eikä voi enää tässä vaiheessa vedota ymmärtämättömyyteensä. Ensikertalaisia ja nuoria rikok-
senteikijöitä voidaan perustellusti kohdella eri tavalla. Yleensä heidän toimintansa on ennem-
min seurausta ajattelemattomuudesta kuin lain säädösten piittaamattomuudesta. Lievempi
rangaistavuus perustuu tälle ajatukselle. ⁹⁹

Vankilarangaistuksella voidaan estää rikoksenteikijää uusimasta rikoksia eristysaikana. Tämä ei
kuitenkaan ole täysin ongelmatonta, sillä vankilarangaistus usein lisää rikoksen uusimisriskiä.
Vapauteen palaamista vaikeuttavat muun muassa sosiaaliset paineet ja siksi rikollisen uran
jatkaminen saattaa olla monelle helppo valinta. ¹⁰⁰ Ensikertalaiset alle 21-vuotiaat rikoksente-
kijät vapautuvat ehdonalaiseen suoritettuaan rangaistuksestaan yhden kolmasosan. Nuoret
uusijat pääsevät ehdonalaiseen vapauteen suoritettuaan rangaistuksestaan puolet. Ensikerta-
laisiksi lasketaan kaikki ne, jotka eivät ole viimeisen kolmen vuoden aikana suorittaneet van-
keusrangaistusta vankilassa. ¹⁰¹

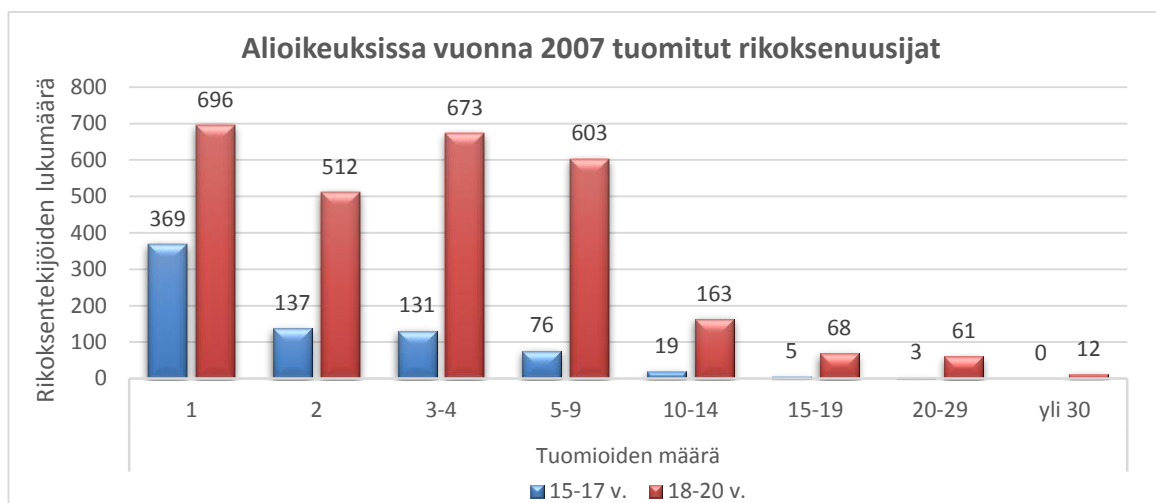
⁹⁸ Haara 2002, 18-19.

⁹⁹ Haara 2002, 19.

¹⁰⁰ Haara 2002, 28.

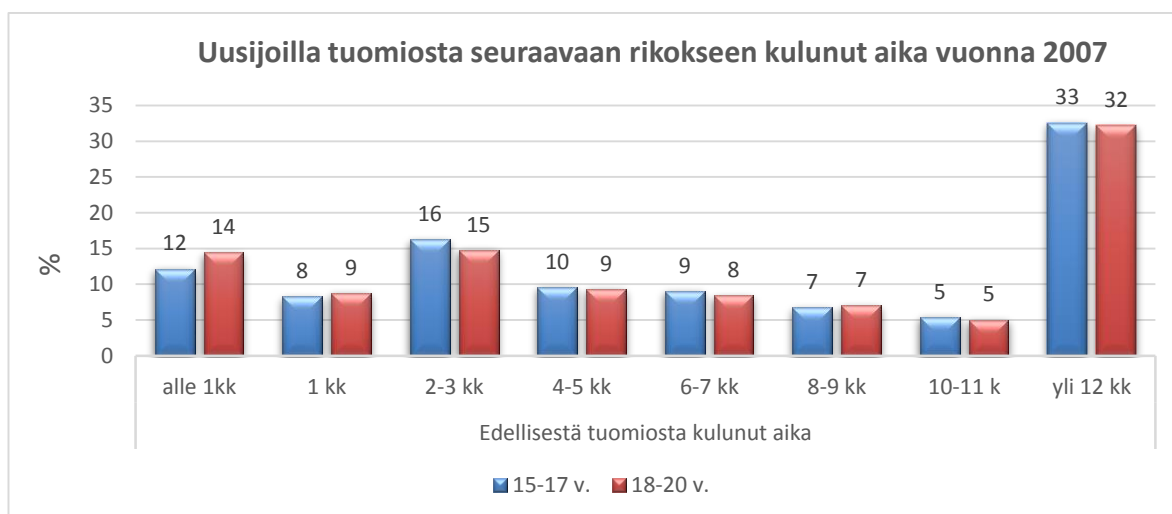
¹⁰¹ Melander 2015, 173.

Kuvio 3: Alioikeuksissa vuonna 2007 tuomitut rikoksenuusijat ¹⁰²

Kuviosta 3 ilmenee tuomitettujen nuorten rikosten uusijoiden sekä tuomioiden määrä alioikeuksissa vuonna 2007. Kuvoista voidaan havaita, että 18-20 -vuotiailla rikoksen uusiminen on selvästi yleisempää kuin 15-17 -vuotiailla. 18-20 -vuotiaiden tuomitettujen määrä pysyy lähestulkoon samoissa lukemissa aina 5-9 tuomioon asti.

Kuvio 4: Uusijoilla tuomiosta seuraavaan rikokseen kulunut aika vuonna 2007 ¹⁰³

Kuviosta 4 selviää nuorten rikoksenuusijoiden edellisestä tuomiosta kulunut aika seuraavaan rikokseen. Huomioitavaa on, että useimmiten seuraavan rikoksen tekemiseen kuluu yli vuosi. Alle kuukauden kuluessa edellisestä tuomiosta rikoksensa uusi vain 12 % 15-17 -vuotiaista ja 14 % 18-20 -vuotiaista. Uusiminen jakautuu melko tasaisesti ajallisesti. Uusimismopeudella on

¹⁰² Tilastokeskus 2009a.

¹⁰³ Tilastokeskus 2009b.

vaikutusta esimerkiksi harkittaessa ehdolliseen vankeuteen tuomitsemista. Mitä pidempi aika edellisestä rikoksesta on kulunut, sitä todennäköisempää on, että seuraavaksi tuomittava vankeusrangaistus voidaan tuomita ehdollisena. Pääsääntönä kuitenkin on, että useiden peräkkäisten ehdollisten vankeusrangaistuksien tuomitsemista on vältettävä.¹⁰⁴

Nuoret rikosentekijät voidaan tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen vain painavasta syytä. Tällainen syy voi esimerkiksi olla rikoksen uusiminen tai samalla kertaa useammista rikoksista tuomitseminen. Nuorisorangaistusta ei tulisi tuomita ensikertalaiselle, jos rikos on vähäinen. Nuorisorangaistuksen käyttö koetaan hyödylliseksi silloin, kun rikoksen uusimisriski on korkea. Jos rangaistukseen sisältyvistä sosiaalipalveluista voidaan katsoa olevan hyötyä nuorelle, on nuorisorangaistukseen tuomitseminen suotavaa. Tuomioistuimen tehtävänä on arvioida nuoren tulevaa käyttäytymistä, mikä ei aina ole yksinkertaista. Yksi arviointiin eniten vaikuttavista seikoista on nuoren aiempi rikollisuus ja siitä tehtävät johtopäätökset uusimisen todennäköisyydestä. Aikaisempi rikollisuus ei välttämättä ole ainoa peruste nuorisorangaistukseen tuomitsemiselle, vaan huomioitava on nuoren tulevaisuutta ja todennäköisyyttä uusimiselle. Tähän voi vaikuttaa esimerkiksi nuoren elinolosuhteet. Nuorisorangaistukseen tuomitsemista ei ole tarkoituksenmukaista toteuttaa montaa kertaa peräkkäin, sillä sen tehokkuus heikkenee. Vaikuttavana tekijänä on tietenkin myös se, että nuorisorangaistukseen voidaan tuomita vain alle 18-vuotiaana tehdystä teosta.¹⁰⁵

7 Nuorisorikosoikeus Texasissa

Tässä luvussa selvitetään Texasin osavaltion käytänteitä nuorisorikosoikeudessa sekä sen normeja ja sääntöjä, jotka koskevat nuoria rikosentekijöitä. Lopuksi vertaillaan Suomen ja Texasin nuorisorikosoikeuden keskeisimpiä eroavaisuuksia. Texas valikoitui opinnäytetyöni vertailumaaksi, koska mielikuvani Texasin rangaistuskäytännöstä ovat ankaria.

Texasissa nuorisorikosoikeusjärjestelmä toimii pääasiassa paikallisella tasolla. Suurin osa nuorten tekemistä rikoksista käsitellään piirikunnan tuomioistuimessa nuorisoneuvoston avustuksella. Jokaisessa Texasin piirikunnassa on nuorisoneuvosto, joka vastaa muun muassa nuorten ehdollisten rangaistuksien hallinnoinnista. Tyypillisesti neuvoston jäseninä toimivat piirikunnan tuomioistuintuomarit. Lisäksi jokainen nuorisoneuvosto voi nimetä neuvoa-antavan neuvoston, jossa voi enintään olla yhdeksän jäsentä. Siihen voivat kuulua syyttäjä sekä mielenterveyden, lääketieteen ja koulutuksen asiantuntijat. Nuorisoneuvostot määräävät nuorisorikostuomioistuimen tai -istuimet toimivaltansa mukaan ja nimittävät tuomarit, jotka johtavat niitä. Yksi nuorisorikostuomioistuin voi olla toimivaltainen useassa piirikunnassa.

---

¹⁰⁴ HE 177/2000 vp, 19.

¹⁰⁵ Haara 2002, 87-89.

Vaikka nuorisoneuvosto voi muuttaa nuorisorikostuomioistuimen määritelmää, jokaiselle piirikunnalle on aina oltava määriteltynä sellainen.¹⁰⁶

Nuoriksi rikoksentekijöiksi luetaan 10 vuotta täyttäneet, mutta ei vielä 17 vuotta täyttäneet henkilöt. Myös nuorten, jotka eivät ole vielä täyttäneet 18 vuotta, jutut voidaan käsitellä nuorisorikostuomioistuimessa. Rikokset ovat täytyneet kuitenkin tapahtua ennen 17 vuoden ikää. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että nuorisorikostuomioistuin menettää toimivaltansa, kun rikoksentekijä täyttää 18 vuotta. Alle 10-vuotiaita ei voida syyttää rikoksista, mutta lastensuojelupalveluja voidaan tarjota jopa 7-vuotiaille lapsille ja tämän perheelle, jos lapsella on riski joutua vaikeuksiin.¹⁰⁷

Yleensä nuorten rikokset käsitellään nuorisorikostuomioistuimissa, mutta tietyissä tapauksissa nuorisorikostuomioistuin voi siirtää nuoren jutun tuomioistuimelle, joka käsittelee aikuisten tekemiä rikoksia. Tätä käytetään kuitenkin vain kaikista vakavimmissa rikoksissa, kuten murhassa. Tämänhetkisen Texasin lain mukaan juttu voidaan siirtää nuorisorikostuomioistuimesta, jos rikoksentekijä on tekohetkellä ollut 14-vuotias tai vanhempi. Nuorta kohdellaan aikuisena siitä hetkestä lähtien, kun nuorisorikostuomioistuimen tuomari allekirjoittaa siirtopäätöksen. Tavallisessa tuomioistuimessa nuori voidaan tuomita samalla tavalla kuin aikuinen, pois lukien kuolemanrangaistus sekä elinkautinen vankeusrangaistus ilman ehdonalaisen vapauden mahdollisuutta.¹⁰⁸

Syyttäjä hakee siirtoa lähettämällä anomuksen nuorisorikostuomioistuimelle, joka tämän jälkeen pitää kuulemisen ilman valamiehistöä tehdäkseen päätöksen siirrosta. Ennen kuulemistä nuorisorikostuomioistuimen tulee hankkia sosiaalinen arviointi ja täydellinen tutkinta nuoresta, tämän olosuhteista ja rikoksen olosuhteista. Tuomioistuimen tulee myös miettiä, onko rikos tehty ihmistä vai omaisuutta vastaan. Jos rikos on tehty ihmistä vastaan, tulee oikeuden miettiä seuraavia tekijöitä: nuoren sivistyneisyys ja kypsyys, aiempi rikollisuus, nuoren jatkuva vaaran aiheuttaminen yhteiskunnalle sekä nuoren kuntoutumisen todennäköisyys. Jos nuorisorikostuomioistuin päättää siirtää asian tavalliselle tuomioistuimelle, syyttäjän on vielä haettava syytteesenpanoa syytetylle valamiehistöltä. Jos valamiehistö ei vastaa syytteesen, juttu on hylättävä tai palautettava nuorisorikostuomioistuimeen.¹⁰⁹

Nuorten rankaisemisen painoarvo on kuntoutumisessa, mutta myös yleinen turvallisuus ja nuorten saattaminen vastuuseen teoistaan on tärkeää. Vankilarangaistuksen tavoitteena on

---

¹⁰⁶ Juvenile Justice Handbook 2016, 3-4.

¹⁰⁷ Juvenile Justice Handbook 2016, 5.

¹⁰⁸ Juvenile Justice Handbook 2016, 25-26.

¹⁰⁹ Juvenile Justice Handbook 2016, 25-26.

kouluttaa nuorista kunnan kansalaisia ja opettaa heille yhteiskunnan normeja, kuten kuria, arvoja ja työetiikkaa. Nuorille annetaan monesti vielä mahdollisuus parantaa tapansa ja aloittaa puhtaalta pöydältä, pitämällä suurin osa oikeudessa käsitellyistä nuorten jutuista salaisina. Poikkeuksena salassapidolle ovat vakavimmat rikokset, joissa nuori joutuu jatkamaan tuomionsa suorittamista aikuisten oikeusjärjestelmässä.¹¹⁰

Kun nuori rikoksenteekijä on pidätettynä epäiltynä rikoksesta, tuomittu rikoksesta tai pienestäkin rikkomuksesta, tulee poliisin ilmoittaa suullisesti nuoren koululle 24 tunnin kuluessa tapauksesta tai ennen seuraavaa koulupäivää. Suullisesta ilmoituksesta seitsemän päivän kuluessa tulee lähettää kirjallinen ilmoitus. Lainvalvojen tulee myös tiedottaa koulun henkilökunnalle aina, kun nuori on vangittuna. Ilmoituksessa voidaan kertoa kaikki oleellinen tieto koskien koulun henkilökunnan ja muiden opiskelijoiden turvallisuutta. Näitä ovat esimerkiksi nuoreen epäiltyyn kohdistetut syytteet ja oletettujen uhrien nimet, jos he ovat koulun henkilökuntaa tai opiskelijoita. Ilmoituksessa tulee kuitenkin olla kaikki olennainen tieto rikoksesta, kuten väkivaltainen käytös, aseiden käyttö ja niiden hallussapito.¹¹¹

7.1 Rangaistukset nuorille Texasissa

Texasin nuorisorikostuomioistuimella on iso kirjo erilaisia vaihtoehtoja, kuinka nuoria rikoksenteekijöitä voidaan rangaista silloin, kun he ovat rikkoneet jotakin Texasin rikoslaeista. Rangaistukset voidaan jaotella kahteen kategoriaan: vapausrangaistukset ja rangaistukset, jotka eivät rajoita vapautta. Nuorisorikosjärjestelmän ytimen muodostaa ehdollinen vankeusrangaistus. Kun tuomioistuin katsoo nuoren syylliseksi rikokseen, voidaan nuori tuomita vapausrangaistukseen. Nuoren tuomitsemisen käytänteet ovat kuitenkin hyvin erilaiset kuin aikuisilla; vankilarangaistus ei ole ensisijainen rangaistusvaihtoehto.¹¹²

Nuori voidaan tuomita kotiaarestiin, jolloin tämän on pysyttävä kotona muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta, esimerkiksi koulussa ja työssä käyminen. Rangaistuksena voi olla asuminen jonkun muun kuin vanhemman tai huoltajan kanssa. Vaihtoehtoina voivat olla sukulaisen luona asuminen tai sijaiskotiin muuttaminen. Lyhytaikaisen vapausrangaistuksen suorittamiseen käytetään nuorille suunnattua rangaistuslaitosta, jossa nuori voi esimerkiksi suorittaa rangaistusta muutaman kuukauden, jonka jälkeen hänet voidaan päästää ehdonalaiseen vapauteen. Pidemmät vapausrangaistukset suoritetaan joko nuorille suunnatussa vankilassa tai

---

¹¹⁰ Overview of the Juvenile Justice System in Texas 2015.

¹¹¹ Juvenile Justice Handbook 2016, 11.

¹¹² Michon 2016.

vankilassa, jossa on aikuisia. Myös yhdistelmä molemmista vankiloista on mahdollinen esimerkiksi silloin, kun nuori tuomitaan sellaiseen rangaistukseen, jonka suorittaminen jatkuu vielä sen jälkeen, kun tämä täyttää 18 vuotta.¹¹³

Nuoria tuomittaessa tärkeimpänä seikkana pidetään jokaisen nuoren yksilön tarpeiden ja kuntoutumisen kannalta tärkeimpien asioiden huomioimista. Vapaudenmenetysrangaistuksille on vaihtoehtoisia ei vapautta rajoittavia rangaistuksia. Syylliseksi todetulle nuorelle rangaistuksena voi olla yksinkertaisimmillaan suullinen varoitus. Nuori voidaan tuomita valtiolle maksettaviin sakkoihin tai maksamaan korvauksia rikoksen uhrille. Yhdyskuntapalvelussa nuori työskentelee tuomioistuimen määräämän tuntimäärän. Rangaistuksena voi olla elektronisen nilkkapannan käyttäminen, jolloin voidaan seurata, missä nuori liikkuu. Ehdollinen vankeusrangaistus koostuu valvonnasta, jossa nuoren vapaus ja aktiviteetit ovat rajoitettuja. Ehdollinen vankeusrangaistus on kaikista yleisin rangaistus Texasissa nuorille: siihen tuomitaan vuosittain noin puolet kaikista nuorista rikosentekijöistä. Ehdollisessa vankeusrangaistuksessa voidaan yhdistellä monia yllä mainituista rangaistuksista ja kasata niistä nuorelle sopiva kokonaisuus. Monesti rangaistukseen liitetään myös neuvontaa.¹¹⁴

Nuoren täytyy omaksua ehdollisen vankeusrangaistuksen yleiset ehdot sekä siihen liittyvät erityisjärjestelyt, jotka vaihtelevat aina tapauksittain. Lasten huoltajien odotetaan tukevan ja auttavan nuorta täyttämään rangaistuksen määräyksen. Joissakin tapauksissa nuori voidaan määrätä osallistumaan erityisiin päivähoito-ohjelmiin, kuten vihanhallintakurssille ja sosiaalisten taitojen kurssille. Jokaiselle nuorelle määrätään valvoja, jota nuori tapaa säännöllisesti aina koko rangaistuksensa ajan. Tapaamisia voi olla esimerkiksi viikoittain tai pari kertaa kuukaudessa. Huoltajien on kerrottava valvojalle kaikista ehdollisen rangaistuksen rikkomuksista. Näin huoltajat ja valvoja toimivat yhdessä ja nuoren rangaistuksen suorittaminen on turvattu. Jos nuori rikkoo rangaistuskäytäntöjään, valvoja tekee siitä ilmoituksen tuomioistuimelle. Jos tuomari katsoo nuoren syyllistyneen rikkomukseen, tälle voidaan määrätä ankarampi rangaistus.¹¹⁵

Texasissa on käytössä eräänlainen ohjelma ensikertalaisille nuorille rikosentekijöille (First Offender Program). Kun nuori pidätetään, poliisi voi ehdottaa ohjelmaa. Nimestä huolimatta ohjelma ei ole tarkoitettu ainoastaan ensikertalaisille. Sitä voidaan käyttää myös esimerkiksi silloin, kun nuori on ollut ohjelmassa aiemmin ja vapautettu ilman, että tämä on tuomittu nuorisrikostuomioistuimessa. Poliisin, joka ehdottaa nuorelle tätä ohjelmaa, tulee kirjoittaa

---

¹¹³ Michon 2016.

¹¹⁴ Michon 2016.

¹¹⁵ Michon 2016.

lähete, jossa hän identifioi nuoren sekä täsmentää, miksi nuori on pidätettynä. Huoltajien tulee saada ilmoitus ohjelmaan ehdotuksesta ja sekä huoltajan että nuoren on kummankin suositettava ohjelmaan, jotta se voidaan toteuttaa. Ohjelma voi sisältää vapaaehtoista korvausta uhrille, vapaaehtoista yhdyskuntapalvelua, verbaalista harjoittelua, koulutusta, neuvontaa ja muuta kuntouttavaa toimintaa sekä säännöllistä raportointia määrätylle valvojalle. Jos nuori onnistuneesti suoriutuu ohjelmasta, juttu on päättynyt eikä asia etene oikeuteen asti. Asia kuitenkin etenee tuomioistuimeen, jos nuori ei suoriudu ohjelmasta, keskeyttää omasta tahdostaan tai pidätetään 90 päivän sisällä ohjelman lopettamisesta. ¹¹⁶

Nuorille, jotka eivät ole tehneet kovin vakavaa rikosta ja eivät ole taparikollisia, voidaan suositella lykättyä oikeudenkäyntiä. Tämä on vaihtoehto oikeuden päätökselle, jota voi ehdottaa poliisi, ehdonalaisvalvoja tai muu nuorisoriikostuomioistuimen valtuuttama henkilö. Käytännössä lykätty oikeudenkäynti on kuusi kuukautta kestävä ehdollinen vankeusrangaistus. Jos nuori ei tänä aikana joudu pidätetyksi, asiaa ei käsitellä oikeudessa eikä nuorelle synny rikosrekisteriä. Lykättyyn oikeudenkäyntiin saattaa sisältyä neuvontaa, kuntoutusta ja yhdyskuntapalvelua. Nuoren vanhemmat voivat joutua maksamaan ohjelmasta 15 dollaria kuukaudelta, jos heillä on siihen varaa. Jos nuori rikkoo ohjelman sääntöjä, valvoja ilmoittaa asiasta nuorisoriikostuomioistuimelle ja syyttäjä voi tällöin viedä alkuperäisen tapauksen oikeuden käsiteltäväksi. ¹¹⁷

7.2 Keskeiset eroavaisuudet Suomen ja Texasin välillä

Suomen nuorisoriikosoikeudellisen järjestelmän ja Texasin nuorisoriikosoikeudellisen järjestelmän välillä on havaittavissa monia eroavaisuuksia. Texasin järjestelmä on selvästi ankarampi, kun verrataan rankaisemista maiden välillä. Vaikka Suomessa ei ole erikseen tuomioistuinta, joka käsittelee nuorten rikoksia, on nuorille kuitenkin käytössä muun muassa lievempi rangaistusasteikko ja nopeutettu käsittely, jotka lisäävät nuoren oikeusturvaa. Texasilla on erikseen tuomioistuin, joka käsittelee nuorten rikoksia, mutta juttu voidaan kuitenkin käsitellä tuomioistuimessa, jossa aikuistenkin jutut käsitellään. Tällöin rangaistus voi olla ankarampi kuin nuorisoriikostuomioistuimessa annettu tuomio.

Huomattava eroavaisuus maiden välillä on rikosoikeudellisessa vastuukärajassa. Suomessa se alkaa 15-vuotiaana, kun taas Texasissa jo 10-vuotiasta rangaistaan. Nuorten erityiskohtelu päättyy Texasissa viimeistään nuoren täytettyä 18 vuotta. Suomessa täysi-ikäiset nuoret aikuiset saavat vielä erityiskohtelua, kunnes täyttävät 21 vuotta. Suomessa rangaistuslajit ovat sa-

---

¹¹⁶ Juvenile Justice Handbook 2016, 12.

¹¹⁷ Juvenile Justice Handbook 2016, 13-14.

mat nuorille kuin aikuisille, lukuun ottamatta nuorisorangaistusta, joka on ainoastaan suunnattu 15-17-vuotiaille. Eroavaisuus nuorten ja aikuisten rankaisemisen välillä on nuorten 15-17-vuotiaiden lievempi rangaistusasteikko. Texasissa käytössä on paljon erilaisia rangaistuslajeja ja yhdistelmiä niistä. Yleisin rangaistus nuorille Texasissa on ehdollinen vankeus, kun taas Suomessa nuori tuomitaan useimmiten sakkoihin.

Suomessa lastensuojelulla on iso merkitys nuorisorikosoikeudessa. Vaikka nuoria rangaistaan vasta 15-vuotiaana, puututaan rikolliseen toimintaan jo sitä ennen ennaltaehkäisevin keinoin. Texasissa puututaan rangaistuksella jo 10-vuotiaiden tekemiin rikoksiin ja lastensuojelulliset toimenpiteet eivät ole niin suuressa merkityksessä kuin Suomessa. Texasissa nuorten rikosten tekijöiden rankaisemisen kulmakivi on ehdollinen vankeusrangaistus, jota voisi verrata Suomen nuorisorangaistukseen. Suomessa nuorisorangaistuksen käyttö on erittäin vähäistä, vaikka se on kehitetty nimenomaan nuoria ajatellen. Texasissa ehdollisen vankeusrangaistuksen käyttö on omaksuttu isoksi osaksi koko nuorisorikosprosessia.

8 Johtopäätökset ja yhteenveto

Suomessa nuoria rikosentekijöitä kohdellaan eri tavalla kuin aikuisia. Nuoriksi rikosentekijöiksi luokitellaan 15-21-vuotiaat henkilöt. Lakia rikkonut nuori voidaan tuomita sakkoihin, ehdolliseen vankeusrangaistukseen, nuorisorangaistukseen, yhdyskuntapalveluun tai ehdottomaan vankeuteen. Rangaistuslajit ovat samat kuin aikuisilla rikosentekijöillä, kuitenkin sillä erotuksella, että nuorisorangaistus on ainoastaan 15-17-vuotiaille tarkoitettu seuraamus. 15-17-vuotiaiden rankaisemisessa sovelletaan lievennettyä rangaistusasteikkoa. Nuorten rikospauksissa myös useammin jätetään tuomitsematta ja tuomitaan ehdollista ehdottoman vankeuden sijaan. Ehdottoman vankeusrangaistuksen on katsottu olevan haitallista nuoren kehitykselle ja sen vaikutuksen olevan kaikkea muuta kuin positiivinen.

Nuoren rikosentekijän lievempi rankaiseminen perustuu ajatukselle nuoren rajojenkokeilusta sekä hänen ymmärtämättömydestään. Nuori on vielä kasvuvaiheessa ja oppii tekemistään virheistä. Siksi on perusteltua, että nuorelle annetaan vielä mahdollisuus parantaa tapansa. Moni nuori saattaa ottaa opikseen jo siitä, kun juttu otetaan tuomioistuimessa käsittelyyn. Kuitenkin jatkuva rikoskierre tulee pystyä pysäyttämään, joten rikosenuusijoille on syytä tuomita ankarampia rangaistuksia. Laitokseen sulkeminen on tuskin koskaan kaikista järkevin vaihtoehto. Se on erityisen haitallista nuoren kehitykselle, sillä usein vankilassa nuori solmii suhteita muiden rikollisten kanssa, työn saaminen vaikeutuu sekä rikoksen uusimiseriski kasvaa. Kaikista tehokkaimpia rangaistuksia nuorille ovat sellaiset rangaistukset, jotka lisäävät nuorten aktiviteettia ja joissa kehitetään nuoren sosiaalisia- ja työtaitoja.

Nuorelle rangaistusta mietittäessä tulisi muistaa, että jokainen rikosentekijä, kuin myös rikos, on erilainen ja vaatii siksi oman räätälöidyn rangaistuksensa. Nuori on altis kaikenlaisille

vaikutuksille ja sen huomioiminen rangaistusta määrättäessä on erityisen tärkeää. Oikeudenmukainen tuomio on sellainen, jossa rangaistuksen määrä ja laji vastaavat rikoksen törkeyttä. Rikoksesta tulee voida tuomita sen suuruinen rangaistus, joka vastaa uhrin kokemia kärsimystä ja menetystä. Rangaistuksen tulisi olla samanlainen samankaltaisissa rikoksissa kaikille, mutta nuoruus tulisi huomioida lieventävänä tekijänä. Jotta syytettyä kohdellaan oikeudenmukaisesti, tulee tuomioistuimen olla riippumaton ja tuomareiden ammattitaitoisia.

Tuomioistuimen määräämän varsinaisen rangaistuksen ohella nuori rikosentekijä saattaa saada osakseen muitakin rikoksesta johtuvia seuraamuksia. Näitä voivat olla esimerkiksi rikoksen tuoma julkisuus ja sosiaaliset paineet. Nuorelle nämä voivat olla jopa suurempia ja ranskempia seuraamuksia kuin varsinaiset rangaistukset, koska nuorelle sosiaalinen hyväksyntä on usein tärkeää.

Alle 15-vuotiaat ovat rikosoikeudellisen vastuun ulkopuolella, mutta heihin voidaan kohdistaa muita seuraamuksia. He ovat esimerkiksi vahingonkorvausvelvollisia ja heihin voidaan kohdistaa menettämisseuraamus. Alle 15-vuotiaisiin rikosentekijöihin usein kohdistetaan lastensuojelullisia toimenpiteitä. Kun rikos on erittäin vakava ja muut lastensuojelulliset toimenpiteet ovat riittämättömiä, nuori voidaan ottaa huostaan.

Texasissa nuorille rikosentekijöille rangaistuksena on usein ehdollinen vankeus. Nuorelle määrätään valvoja, jota nuori tapaa säännöllisesti koko rangaistuksensa ajan. Valvonnalla varmistetaan, ettei nuori syöllisty enää rikoksiin ja rikoksen tehdessään tälle määrätään usein ankarampi rangaistus. Texasissa on käytössä arestirangaistus, joka suoritetaan kotona. Omasta kodista ei saa poistua muualle kuin kouluun tai töihin.

Tutkielmani perusteella voin todeta, että rikoslain ja rangaistuksien ajan tasalla pitäminen on tärkeää, koska nuorisirikollisuus muuttaa muotoaan koko ajan ja nuoret oppivat, muuttuvat ja kehittyvät eri tavalla. Jotta nuorisirikollisten määrä saadaan pidettyä mahdollisimman pienenä ja mahdolliset nuorten rajojenkokeilut lievinä, tulee nuorten valistaminen rikoksista ja rangaistuksista olla kattavaa. Harrastukset ja muut aktiviteetit edesauttavat nuoren rikosetonta elämäntyyliä. Mielestäni rangaistuksen tulee olla sellainen, jonka myös nuori itse kokee rankaisevana. Esimerkiksi arestirangaistus, jossa nuori joutuisi viettämään vapaa-aikansa kotona vailla sosiaalisia kontakteja, voisi toimia sopivana rangaistuksena. Tämän rangaistuksen pelotevaikutus saattaisi vaikuttaa nuoreen ennaltaehkäisevästi. Texasissa nuorelle voidaan tuomita arestirangaistus. Jatkotutkimuksen voisi tehdä aiheesta, miten arestirangaistus toimii Texasissa ja siellä, missä se on käytössä ja mikä on sen todellinen ennaltaehkäisevä vaikutus?

Mielestäni rangaistusvastuukärajalla on suuri merkitys koko rangaistusjärjestelmälle. Rikosoikeudellinen vastuu luo pohjan rankaisemisen perusteille. Se minkä ikäisenä nuori voi joutua

vastuuseen omista rikollisista teoistaan, vaikuttaa nuoren kehitykseen ja aikuistumiseen. Mitä nuorempana rikosoikeudellinen vastuu alkaa, sitä nuorempana nuori joutuu ottamaan vastuuta omista teoistaan sekä pohtimaan yhteiskunnan asettamia tavoitteita. Huomioitavaa kuitenkin on, että lapsi kasvaa ja kehittyy nopeasti, mutta kovin nuorelle ei voida asettaa vaatimuksia lainsäädännön tuntemisesta. Pidän Suomen sekä muiden Pohjoismaiden asettamaa rikosoikeudellista vastuikärajaa sopivana: 15-vuotias on jo hyvin itsenäinen ja hänen voidaan katsoa tiedostavan sallittujen ja kiellettyjen asioiden eron. Texasissa rikosoikeudellinen vastuu alkaa jo 10-vuotiaana, eli viisi vuotta Suomea aikaisemmin. 10- ja 15-vuoden välillä on suuri ero kehitysasteessa. Siinä ajassa nuori kehittyy lapsesta teiniksi ja on paljon kehittyneempi henkisesti sekä tiedostaa yhteiskunnan normit paremmin. Lapsen kehitystaso on toki riippuvainen tämän iästä, mutta kasvuympäristö ja -olosuhteet vaikuttavat myös paljon siihen, kuinka nuorena lasta voidaan pitää niin kypsänä, että tämä voi ottaa vastuuta teoistaan. Jatkokysymyksenä tutkielmalle voidaankin esittää, minkä ikäisenä ihminen ymmärtää tekojensa seurauksen jo siinä määrin, että häntä voidaan pitää rikosoikeudellisesti vastuussa teoistaan?

Vaikka Suomessa rikoksia tekevien nuorten osuus omaan ikäryhmäänsä nähden on melko suuri, ovat tehdyt rikokset kuitenkin yleisesti ottaen rajojen kokeilusta ja harkitsemattomuudesta johtuvia tai ”joukossa tyhmyys tiivistyy” -tyyppisiä rikoksia. Suomessa nuoret syyllistyvät harvoin vakaviin rikoksiin, kuten tappoihin. Tutkielmani perusteella voidaan todeta, että Suomen rangaistusjärjestelmä on toimiva rikosten ennaltaehkäisyyn. Nuorisirikollisuutta tuskin koskaan saadaan kokonaan karsittua pois, mutta jo se, että nuoret pidättäytyvät vakavimpien rikosten tekemisestä kertoo pelotevaikutuksen toimivuudesta jossain määrin. Voisiko Suomessa kuitenkin lisätä pelotevaikutuksen toimivuutta lievempien rikosten kohdalla, esimerkiksi rangaistuksella nuoria näkyvämmiin ja kovempiin? Nuoret ovat itsekriittisiä ja sosiaaliset suhteet ovat heille todella tärkeitä, minkä vuoksi nolatuksi joutuminen on heille kova paikka. Näin ollen voisikin esittää kysymyksen, tulisiko nolatuksi tuleminen pelko rikoksista pidättäytymistä?

Kuten tutkielmaa lukiessa voi huomata, lastensuojelun osuus Suomen rangaistusjärjestelmässä on todella merkittävä. Opinnäytetyöni pohjalta voidaan tulla siihen lopputulokseen, että ilman lastensuojelua nuorisirikollisuutta olisi todennäköisesti huomattavasti enemmän. Lastensuojelun osuus rikosten ennaltaehkäisemisessä on merkittävä, koska avohuollon tukitoimien avulla voidaan vaikuttaa nuoren kehitykseen positiivisella tavalla. Sosiaaliset tukitoimet ovat lapsen kehityksen kannalta tehokkaita keinoja ehkäistä nuorisirikollisuutta. Tukitoimilla pyritään vaikuttamaan nuoren henkiseen hyvinvointiin sekä siihen, että nuori ymmärtäisi tekojensa seuraukset. Mielestäni nuorten kohdalla esimerkiksi vankilarangaistukset ovat haitallisia siksi, että laitokseen sulkeminen ei tue nuoren kasvua ja kehitystä, sillä vankilarangaistuksen ideana on eristää rikoksentekijä muusta maailmasta ja estää näin rikoksien uusiminen. Tämä kuitenkin vaikuttaa varsinkin nuoreen yleensä päinvastaisesti, sillä rikoksista pidättäytyäkseen

he tarvitsevat sosiaalista tukea aikuiselta henkilöltä, joka ymmärtää nuoren avun tarpeen. Mielestäni on selvää, että alaikäisten rikostentekijöiden pääpaino rankaisemisessa tulisi olla lastensuojelullisilla toimenpiteillä. Niiden avulla nuoreen voidaan vaikuttaa tehokkaammin ja näin ennaltaehkäistä nuorisorikollisuutta.

Nuorisorikollisuuden ennaltaehkäisemisen näkökulmasta pidän Suomen rangaistusjärjestelmää Texasin rangaistusjärjestelmää tehokkaampana. Siihen eniten vaikuttava tekijä on mielestäni Suomen hyvin kehitetty lastensuojelutoimi. Nuoret saavat tarvitsemansa tuen ja avun lastensuojelun kautta, mikä on nuoren henkilön kohdalla rankaisemistakin tärkeämpää. Tutkimani mukaan Texasissa ei ole käytössä lastensuojelullisia toimenpiteitä rikosoikeudellisena seuraamuksena, vaan lastensuojelu on tarkoitettu ainoastaan ennaltaehkäiseväksi toimeksi. Vaikka ennaltaehkäisevä lastensuojelu on toki lapsen ja yhteiskunnan edun mukaista, tulisi sillä silti olla jalansijaa seuraamusluontoisena vaikuttimena. Vaikka Suomi onkin ehkä edelläkävijä lastensuojelun osalta Texasiin verrattuna, voisi se ottaa vaikutteita Texasin rikosoikeudellisista seuraamuksista nuorille. Texasin laaja valikoima rangaistuksia takaa lainkäyttäjälle mahdollisuuden muokata jokaiselle nuorelle rikosentekijälle oman rangaistuskokonaisuuden. Tällöin rangaistusta tuomittaessa voidaan ottaa huomioon rikoksen törkeyden ja tekijän syyllisyyden lisäksi myös rikosentekijän taustat ja sen perusteella määrätä sellaisia rangaistuksia, jotka palvelevat jokaisen nuoren kohdalla ennaltaehkäisemistarkoitusta.

Lähteet

Painetut lähteet

Elonheimo, H. 2010. Nuorisirikollisuuden esiintyvyys, taustatekijät ja sovittelu. Turun yliopisto. Väitöskirja.

Haara, J. 2002. Uusimisen vaikutus rikosoikeudelliseen seuraamusjärjestelmään. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Heikkinen, T., Gardemeister, K., Hinkkanen, V., Hällström, M., Koivula, E., Lahti, M., Leppänen, S., Pelkonen, J., Selander, M., Sippola, J., Vaaja, P., & Vanne, K. 2007. Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke. Rangaistuslajin valinta ja ehdollisen vankeuden täytäntöönpano.

Honkatukia, P. & Kivivuori, J. 2006. Nuorisirikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli. Helsinki: Hakapaino Oy.

Högman, M. 2007. Rangaistus ja moraalit. Rangaistuksen yhteiskunnallisesta funktiosta. Turun yliopisto. Oikeustieteellinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.

Kaskenmäki, M. 2005. Rangaistuksen määräämisen perustelevuus. Teoksessa Huovila, M., Lahti, R. & Ojala, T. 2005. Rikostuomion perustelevuus. Helsinki: Helsingin hovioikeus, 328-351.

Lappi-Seppälä, T., Hakamies, K., Koskinen, P., Majanen, M., Melander, S., Nuotio, K., Nuutila, A-M., Ojala, T. & Rautio, I. 2008. Rikosoikeus. Helsinki: WSOY.

Marttunen, M. 2008. Nuorisirikosoikeus: alaikäisten rikosten seuraamukset kriminaalipoliittisesta ja vertailevasta näkökulmasta. Helsinki: Hakapaino.

Marttunen, M. 2006 Nuorten rangaistusjärjestelmän toiminta 1990-luvun alusta nykypäivään. Teoksessa Honkatukia, P. & Kivivuori, J. 2006. Nuorisirikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli. Helsinki: Hakapaino, 281-314.

Melander, S. 2015. Rikosoikeuden peruskysymyksiä. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Oker-Blom, M. 2005. "Bara villkorligt" eller ungdomsstraff? Straffrättsliga påföljder för 15-17-åringar i Finland och England. Helsingfors universitet. Juridiska fakulteten. Pro gradu-avhandling.

Virolainen, J. & Pölonen, P. 2003. Rikosprosessioikeus: 1, Rikosprosessin perusteet. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Sähköiset lähteet

Juvenile Justice Handbook. 2016. Viitattu 11.7.2016. https://www.texasattorneygeneral.gov/files/cj/juvenile_justice.pdf

Liikamaa, M. 2007. Rikosoikeuden professori Tolvanen: Aresti olisi nuorille paras rangaistusvaihtoehto. Viitattu 10.7.2016. <https://www-edilex-fi.nelli.laurea.fi/uutiset/15904?all-words=rangaistus+nuorille&offset=1&perpage=20&sort=relevance&searchSrc=1&advancedSearchKey=520785>

Marttunen, M. 2013. Yhdyskuntaseuraamusten kokonaisuudistus: nuorten seuraamukset. Viitattu 27.6.2016. http://www.oikeusministerio.fi/material/attachments/om/valmisteilla/laki-hankkeet/seuraamusjarjestelma/6Hf70qoCF/Nuorten_seuraamukset_selvitysraportti_Marttunen.pdf

Michon, K. 2016. Juvenile Court Sentencing Options. Typical punishment and penalties for juvenile delinquents and youth offenders. <http://www.nolo.com/legal-encyclopedia/juvenile-court-sentencing-options-32225.html>

Overview of the Juvenile Justice System in Texas. 2015. Viitattu 12.7.2016. <http://www.tjtd.texas.gov/about/overview.aspx>

Oikeudelliset lähteet

Esitutkintalaki 805/2011.

HE 215/2014 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 229/2009 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä ja ehdollisen vankeuden valvontaa koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 177/2000 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle ehdollista vankeutta koskeviksi rikoslain säännöksiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

LA 12/2004 vp. Laki arestirangaistuksesta.

LaVM 28/2002. Hallituksen esitys rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

Laki nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä 633/2010.

Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta 400/2005.

Lastensuojelulaki 417/2007.

Rikoslaki 39/1889.

Vahingonkorvauslaki 412/1974.

Kuviot

Tilastokeskus. 2015a. Viitattu 19.6.2016. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_oik_syyttr/030_syyttr_tau_101.fi.px/table/tableViewLayout1/?rxid=01559278-6b13-4b25-bdf4-9e46aa657b42

Tilastokeskus. 2015d. Viitattu 9.7.2016. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_oik_syyttr/030_syyttr_tau_101.fi.px/table/tableViewLayout1/?rxid=716c547f-14d0-4c57-bfa5-48371b26a31d

Tilastokeskus. 2009a. Viitattu 18.6.2016. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_oik_syyttr/080_syyttr_tau_104.fi.px/table/tableViewLayout1/?rxid=1d46ebf1-106c-45bd-b278-61f4b08c8190

Tilastokeskus. 2009b. Viitattu 19.6.2016. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_oik_syyttr/080_syyttr_tau_104.fi.px/table/tableViewLayout1/?rxid=01559278-6b13-4b25-bdf4-9e46aa657b42

Taulukot

Tilastokeskus. 2015b. Viitattu 9.7.2016. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_oik_syyttr/030_syyttr_tau_101.fi.px/table/tableViewLayout1/?rxid=716c547f-14d0-4c57-bfa5-48371b26a31d

Tilastokeskus. 2015c. Viitattu 9.7.2016. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_oik_syyttr/030_syyttr_tau_101_fi.px/table/tableViewLayout1/?rxid=716c547f-14d0-4c57-bfa5-48371b26a31d

Kuviot

Kuvio 1: Tuomioistuimissa tuomitut rangaistukset vuonna 2014	24
Kuvio 2: Rangaistuksien jakautuminen (%) ikäryhmittäin vuonna 2014	28
Kuvio 3: Alioikeuksissa vuonna 2007 tuomitut rikoksenuusijat	33
Kuvio 4: Uusijoilla tuomiosta seuraavaan rikokseen kulunut aika vuonna 2007	33

Taulukot

Taulukko 1: 15-20 -vuotiaalle määrättyt rangaistukset eri viranomaisissa	23
Taulukko 2: Oikeudessa vuonna 2014 tuomitut ja tuomitsematta jätetyt	23